

*Eerst de mensen
dan de stenen*

Gemeente 's-Hertogenbosch
Corporaties Zayaz en Brabant Wonen
OBB
Pastoraal Buurtwerk
Divers

De krachten bundelen

Sociale visie Boschveld

14 juni 2007

Projectnr. 796.72/ng

Boulevard Heuvelink 104
6828 KT Arnhem
Postbus 1174
6801 BD Arnhem

Telefoon (026) 3512532
Telefax (026) 4458702

E-mail info@companen.nl
Internet www.companen.nl

Gemeente 's-Hertogenbosch
Corporaties Zayaz en Brabant Wonen
OBB
Pastoraal Buurtwerk
Divers

De krachten bundelen

Sociale visie Boschveld

14 juni 2007

Inhoud

Inleiding	1
1. Boschveld, een gemengde buurt	3
1.1. Diversiteit in bewoners	4
1.2. Contacten tussen bewoners	6
2. Boschveld, een zorgzame buurt	11
2.1. Hulp aan huishoudens met problemen	12
2.2. Verhuizen vanwege sloop	15
2.3. Oud worden in Boschveld	16
2.4. Mensen met een beperking	19
3. Jong zijn in Boschveld	21
3.1. Kinderen in de buurt: veilig spelen, taal en opvoeding	22
3.2. 't Boschveld: brede Bossche school	25
3.3. Jongeren: plekken, opvoeding, school en overlast	27
4. Boschveld, een actieve buurt	31
4.1. Recreatie, sport en cultuur als motor voor verbindingen	32
4.2. Winkels, bedrijven en mobiliteit in de gemengde buurt	35
4.3. Een schone, hele en veilige buurt	37
5. Samenvatting	41
6. Colofon	47
Bijlage: Bouwstenen voor het fysieke spoor	1

Inleiding

Voor u ligt de sociale visie voor Boschveld gebaseerd op het inventarisatierapport 'n Veerkrachtig Boschveld. Deze visie is onderdeel van het wijkplan, dat bewoners, gemeente en corporaties maken voor Boschveld. In veel stappen en via meerdere sporen werken partijen nu en de komende jaren aan een Boschveld dat beweegt, zichzelf vernieuwt, waar mensen vertrouwen hebben in de buurt, waar mensen zich veilig voelen en waar de krachten van bewoners zich verder kunnen ontwikkelen. Het bundelen van bestaande en nieuwe krachten, daar gaat het om de komende jaren.

In het wijkplan komen de sociale en stedenbouwkundige visie samen. In de sociale visie staat onder meer wie er nu en de komende jaren in Boschveld wonen, hoe mensen samenleven, welke kansen en problemen mensen hebben, wat oplossingen voor die problemen kunnen zijn en welke voorzieningen nodig zijn om prettig te leven in Boschveld. Vier thema's vormen de kapstok voor de sociale wijkvisie. De thema's zijn:

1. Boschveld, een gemengde buurt

Boschveld is heel divers. Jonge en oude mensen, huishoudens zonder en met kinderen, rijk en arm en veel verschillende culturen leven in een buurt. Dit hoofdstuk gaat over het leven in een diverse buurt, over sociale cohesie, betrokkenheid bij de buurt.

2. Boschveld, een zorgzame buurt

Over vergrijzing, wonen-welzijn-zorg, ontmoeting van mensen in de buurt, mantelzorg en vrijwilligerswerk. Maar ook over armoede en hulp aan huishoudens met problemen met daarbij aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling.

3. Jong zijn in Boschveld

Er wonen veel kinderen en jongeren in de buurt. Hoe geven we kinderen en jongeren ook in de toekomst een goede plek in de buurt? Over veilig spelen, opvoeding, school, taal en overlast. Maar ook over de wens voor starters- of jongerenwoningen in de buurt.

4. Boschveld, een actieve buurt

Dit hoofdstuk gaat in op activiteiten in de buurt. Denk aan recreatie, sport, cultuur, vrije tijd, bedrijvigheid, winkels en mobiliteit. Maar ook over overlast in de buurt en schoon, heel en veilig.

Leeswijzer

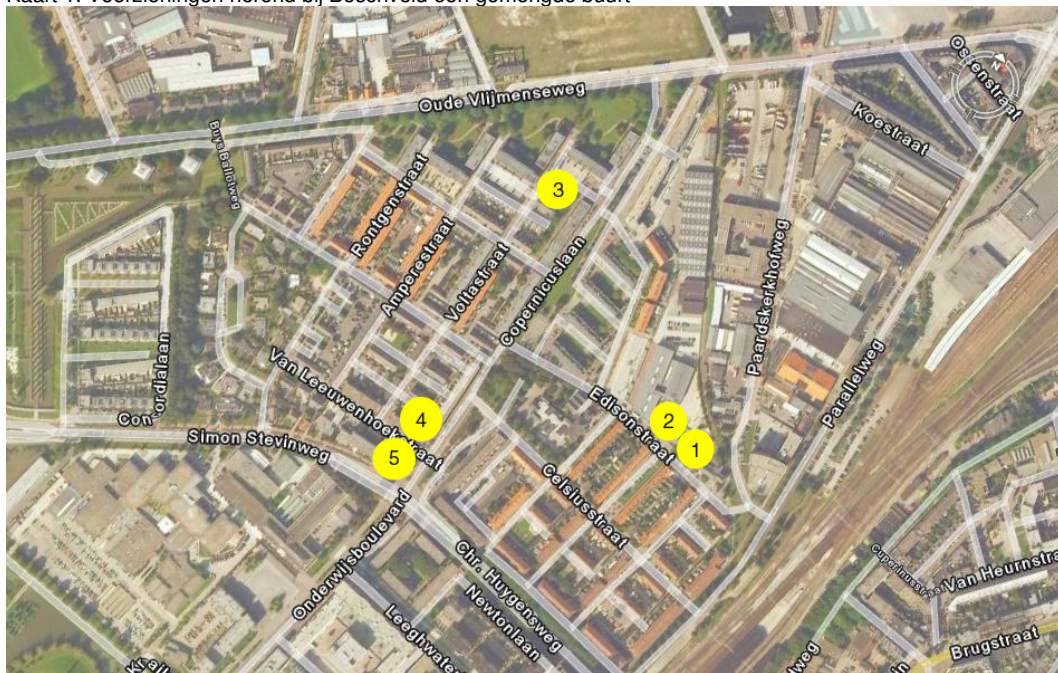
Ieder thema gaat in op meerdere onderwerpen, waarbij per onderwerp kort wordt stilgestaan bij de huidige situatie en verder wordt gekeken naar wat partijen willen, wat daar voor nodig is en hoe de voorgestelde maatregelen meetbaar zijn. Tijdens het maken van de sociale visie heeft de werkgroep gesproken met bewoners en werkers in de wijk. Een deel van hun opmerkingen is weergegeven in lichtgele kaders.

1. Boschveld, een gemengde buurt

In Boschveld wonen veel verschillende mensen naast elkaar: jong en oud, alleenstaanden en gezinnen, allochtonen en autochtonen. Het is een gemengde buurt. Welke kansen biedt dit voor de toekomst van Boschveld? En waar willen we dan op inzetten? Het vertrekpunt voor deze keuzes is niet blanco. We hebben nu eenmaal met een bestaande buurt te maken. Bewoners maken met elkaar de historie van een buurt. Daarnaast worden een aantal landelijke trends beschreven die ook een buurt als Boschveld zullen raken.

Kaart 1: Voorzieningen horend bij Boschveld een gemengde buurt

1. Buurthuis Boschveld
2. OKC Ouder-kindcentrum
3. Wijkplaats Pastoraal buurtwerk
4. Wijkwinkel
5. Westhoek Steunpunt Ouderen

Landelijke tendensen die ook Boschveld als gemengde buurt raken

Individualisering

Een landelijke (en internationale) tendens is de verdergaande individualisering van de samenleving. Steeds minder mensen nemen deel in groepsverbanden of zijn vrijwilligers in het verenigingsleven. Juist de ongeorganiseerde netwerken in buurten nemen gestaag toe en ook nieuwe vormen van betrokkenheid en communiceren via nieuwe media als internet. Hierdoor zie je soms minder buurtbinding. Iedereen is als het ware meer 'met zichzelf' bezig. Netwerken overstijgen steeds meer de buurt.

De multiculturele samenleving

In heel Nederland zien we de tendens dat in de oudere stadswijken van de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw veel allochtonen wonen. In deze wijken is de multiculturele samenleving echt een feit. Met positieve punten, maar ook negatievere, zoals onderling onbegrip en spanningen tussen allochtonen en autochtonen. Een gevolg van de multiculturaliteit is vaak ook dat de vergrijzing in dergelijke wijken minder is dan het Nederlandse gemiddelde, omdat er relatief veel allochtone gezinnen wonen.

Wat vinden we belangrijk?

In de toekomst voor een gemengd Boschveld staan drie dingen voorop:

1. Wonen in een diverse buurt (paragraaf 1).
2. Iets voor elkaar betekenen. Een goede buur is nog altijd beter dan een verre vriend! (paragraaf 2).
3. Mensen met alle etniciteiten moeten zich goed kunnen ontwikkelen (paragraaf 3).

1.1. Diversiteit in bewoners

Hoe is het nu?

Uit de inventarisatie¹ blijkt dat Boschveld momenteel:

- kleurrijk is: herkomst uit veel verschillende landen, bijna de helft is allochtoon; in de leeftijd tot 20 jaar is bijna tweederde allochtoon;
- jong is: veel 18-34-jarigen, maar weinig gezinnen;
- voor 60% uit kleine huishoudens jonger dan 65 jaar en zonder kinderen bestaat (34% 1 volwassene en 26% 2 volwassene);
- relatief veel mensen heeft met een laag inkomen. Armoedeproblemen nemen toe.

De kracht van Boschveld, is het kleurrijke, de veelzijdigheid aan bevolkingsgroepen. Er wonen veel verschillende mensen in Boschveld, die over het algemeen goed samenleven of redelijk verdraagzaam langs elkaar heen leven.

Wat willen we?

Bewoners, gemeente en corporaties vinden de diversiteit van mensen een kwaliteit en willen die behouden en versterken. In ieder deelproject of programma dient 'een

¹ Inventarisatierapport 'n Veerkrachtig Boschveld, Prisma september 2006.

gemengde buurt' de leidraad te zijn. Dat betekent in elk project bekijken of en hoe de diversiteit en de netwerken behouden en versterkt kunnen worden. We willen bereiken dat bewoners beetje bij beetje meer trots zijn op de diversiteit van hun buurt. Cultureel de rijkste wijk van de stad! We zetten vooral in op behoud en instroom van gezinnen en ouderen. Verbanden tussen bewoners van bestaande, vernieuwde en nieuwe delen van de buurt zijn belangrijk. De sociale binding met de buurt moet er in de toekomst ook nog zijn, al zal niet iedereen elkaar kennen. Ieder heeft zo zijn eigen contacten en netwerkje in de buurt.

Wat is hiervoor nodig?

Divers aanbod van woningen en voorzieningen

Het is zaak te investeren in een divers en kwalitatief goed woningaanbod voor verschillende bewonersgroepen. Nieuwe betaalbare huurwoningen en ook koopwoningen in verschillende prijs categorieën. De opzet van nieuwe woningen en voorzieningen is zo dat er logische verbindingen zijn tussen bestaand en nieuw.

In gesprek met bewoners in het Boschveldoverleg

Kansen voor Boschveld:

- Diversiteit in woonsoorten is wenselijk
- In het Veemarktkwartier diversiteit van woonvormen bewaken. Steeds meer woningen worden gesplitst. Bewoners wonen kort in hun woning, waardoor de binding met de buurt verdwijnt.
- Openbare ruimte gezinsvriendelijk inrichten, opdat ook gezinnen in de wijk komen wonen. Parkeren mag niet ten koste gaan van groen en speelplekken.

Behoud en aantrekken van gezinnen en ouderen

We schenken speciaal aandacht aan de huisvesting van ouderen en gezinnen in de buurt. De laatste jaren trekken deze groepen steeds meer uit de buurt. Er zijn momenteel maar weinig woningen in Boschveld die voldoen aan de woonwensen van deze huishoudens. Bij de plannen voor de toekomst van Boschveld gaan we investeren in woningen, maar ook in voorzieningen voor ouderen en gezinnen.

In gesprek met de kerngroep van het OKC

Belangrijk voor de toekomst van de buurt: meer (betaalbare) eengezinswoningen. Het moet geen starterswijk meer zijn; het liefst meer gezinnen.

Geleidelijk proces biedt kansen voor huidige bewoners

De vernieuwing van Boschveld is een geleidelijk proces van vele jaren. Bekend is welke delen de komende jaren niet ingrijpend veranderen. Door in die delen te investeren in de sociale verbanden, de openbare ruimte, beheer en leefbaarheid, krijgen mensen vertrouwen in het proces, in de vernieuwing en in hun buurt Boschveld. Het geleidelijke proces biedt kansen om de menselijke schaal in de vernieuwing vast te houden. Mensen

herkennen hun buurt en hun plek in die buurt. Mogelijk bieden delen die worden vernieuwd ook perspectief aan bewoners uit andere delen.

Behoud mensen die in Boschveld willen blijven

Bij de herstructureringsplannen voor Boschveld kunnen de bewoners die dat willen, in principe blijven wonen in de buurt, gebruik makend van het terugkeerrecht. Paragraaf 2.2 gaat onder meer over terugkeerrecht. Ook buiten de herstructureringsplannen kunnen doorstromers in Boschveld behouden blijven als er voldoende geschikte woningen zijn waar zij naartoe kunnen verhuizen. Dit vraagt om maatwerk vooraf in de vorm van een woonwensenonderzoek onder de huidige mensen en maatwerk bij de toewijzing van woningen (bijvoorbeeld in de vorm van een voorrangsregeling voor Boschvelders).

In gesprek met bewoners op 14 maart 2007

- Handhaven van écht goedkope woningen.
- Betaalbare woningen voor starters.
- Nieuwbouw is niet te typeren als sociale woningbouw, want tussen huidige huur en huurtoeslag niveau is een enorme kloof.
- Renovatie naast nieuwbouw.

Buurtmarketing

Zodra de eerste resultaten van de vernieuwing van Boschveld zichtbaar worden, is het zaak om positieve ontwikkelingen die de buurt doormaakt te gebruiken om het imago van Boschveld te verbeteren. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld gezinnen en ouderen van buiten de buurt geprikkeld worden om in Boschveld te komen wonen. De uitvoering van de imagoverbetering is een taak voor de werkgroep communicatie.

Hoe laten we dit zien?

- 100% levensloopbestendig bouwen;
- aantal (goedkope) sociale huurwoningen = minimaal gelijk aan aantal in 2006;
- eindbeeld voor heel Boschveld is meer dan 40% in de sociale sector (dus meer dan de stedelijke afspraak in herstructureringsgebieden);
- % ouderen stijgt;
- % gezinnen stijgt;
- % verhuizingen binnen Boschveld neemt toe;
- toename van het aantal bewoners dat gebruik maakt van de terugkeergarantie;
- aanzienlijk deel van programma passend voor mensen uit te slopen woningen en/of voor mensen uit Boschveld (exact aantal of percentage te bepalen in het wijkplan).

1.2. Contacten tussen bewoners

Hoe is het nu?

Bewoners van Boschveld bestempelen de buurt als betrokken en benadrukken het bestaan van de vele informele (bewoners)-netwerken in de buurt. Verschillende organisaties, zoals Divers, het OKC, de wijkplaats, de Westhoek en de Wijkwinkel, spelen hierbij vaak een ondersteunende rol.

Bewoners geven aan dat de betrokkenheid bij de buurt, de sociale cohesie en daarmee ook de leefbaarheid in Boschveld, de laatste jaren steeds meer onder druk staat. Er is een uitstroom te zien van groepen bewoners die erg gehecht waren aan de buurt, veelal gezinnen en ouderen. Deze groepen maken plaats voor een instroom van jonge huishoudens (veelal starters en studenten) en huishoudens met een zwakke sociaal economische positie, die veel minder binding met de buurt hebben. Hierdoor valt de buurt als het ware steeds meer uit elkaar.

Specifiek het verloren gaan van de inzet van bewoners die nu nog wonen in 'fase 1' van de heroriëntatie Boschveld, is bij veel bewoners een punt van zorg.

Wat willen we?

We willen de contacten en netwerken die er zijn, proberen te behouden en te versterken. De instroom van nieuwe bewoners op plekken waar nieuw gebouwd wordt, biedt kansen voor een versterking van de sociale cohesie. Belangrijk is om bij de opzet van fysieke vernieuwingen te zorgen voor eenheid en aansluiting tussen bestaand en nieuw. Zo kan Boschveld een buurt zijn waar veel verschillende bevolkingsgroepen graag bij én met elkaar wonen. Sociale verbanden, zorgen voor elkaar, elkaar helpen waar nodig, aandacht voor elkaar; allemaal belangrijke dingen voor een leefbaar en zorgzaam Boschveld. Voor de toekomst van Boschveld is het van groot belang om in deze sociale samenhang te investeren. En dat lukt alleen maar als Boschveld ook in trek is bij mensen met een bepaalde sociale kracht; mensen die de betrokkenheid, wil en kracht hebben om zich om hun omgeving te bekommeren. De gemeente, woningcorporaties en welzijns- en zorginstellingen stimuleren deze betrokkenheid bij elkaar en bij de wijk.

In gesprek met bewoners op 14 maart 2007

- Ik ben erg voorstander van het creëren van allerlei mogelijkheden om de ontmoeting, het contact, meer begrip, acceptatie en respect over en weer tussen diverse culturen, leeftijden en lagen uit de samenleving te bewerkstelligen.
- De Bossche blanke bewoners moeten ook integreren. Boschveld is een kleurrijke wijk en moet dat ook blijven.
- Zorgen voor evenwicht. Ik heb nu het idee dat de balans tussen allochtonen en autochtonen niet goed is: in mijn omgeving wonen meer allochtonen. Het integreren lukt niet goed en dan is het lastig als de balans zoek is.

Wat is hiervoor nodig?

Sociale netwerken, georganiseerd en ongeorganiseerd, in de buurt

In Boschveld wonen veel verschillende groepen bewoners, die allerlei informele netwerken binnen én buiten de buurt vormen. Buurtverenigingen, bewonersplatforms en vrijwilligers; ze dragen allemaal bij aan de leefbare buurt. Een mogelijkheid, volgens de werkgroep, om de inzet van mensen te stimuleren, is het belonen van initiatieven van bewoners, hoe klein ze ook zijn. Via het wijkbudget (BIG gelden) kunnen ideeën die gericht zijn op samen leven, worden gefinancierd. Een suggestie vanuit het Boschveld-overleg is om vrijwilligerswerk aantrekkelijker te maken door beloning. Als voorbeeld is genoemd de vrijwilligerspas. Dit vraagt echter een stedelijke aanpak. Een ander idee is

het opzetten van een uitruil van diensten en spullen. Een concreet voorstel van Zayaz is in elk complex een bewonerscomité op te richten. Bewoners raken zo meer betrokken bij elkaar en bij hun woonomgeving. Het bekend maken en promoten van de bestaande netwerken, bijvoorbeeld bij nieuwe bewoners, kan bijdragen in het versterken van de sociale cohesie. We hebben oog voor de informele netwerken. Zo zijn er veel familiebanden in Boschveld met intensieve relaties.

Aandacht voor (toenemende) spanningen tussen allochtonen onderling en met autochtonen

Bewoners geven aan dat de spanningen tussen allochtone groeperingen onderling en de autochtone bewoners van Boschveld de laatste tijd (mede door internationale ontwikkelingen) toenemen. Aan beide kanten zie je dat de groepen meer op zichzelf gericht zijn, hechte netwerken vormen, maar minder bindingen aangaan met andere bewonersgroepen in de wijk. Dit is een groot verschil met vroeger; toen waren de fabrieken de bindende factor voor allochtonen en autochtonen. Dit is weggefallen, en vooral de nieuwe groepen bewoners kennen elkaar niet. En in elkaar een beetje kennen zit de enige oplossing in prettig leven in dezelfde buurt. We blijven inzetten op ontmoeting en contact tussen allochtonen en autochtonen: op straat, per blokje woningen, op buurtfeesten, op sportclubs, in bewonersverenigingen en bij school. Bewonersnetwerken, maar ook professionals hebben hierin een verantwoordelijkheid.

Ontmoetingsplekken in de wijk

Plekken in de wijk waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, dat is belangrijk. Logische plekken in de buurt, mooi gemaakt en netjes gehouden door bewoners en gemeente. Een pleintje, een bankje, een voetbalkooi of een grasveld waar een buurtfeest gehouden kan worden. Dat zorgt voor een 'loopje' in de wijk, zodat mensen elkaar kunnen treffen. Maar ook gebouwde voorzieningen. In de toekomst zal de brede school een belangrijke ontmoetingsplek in de wijk zijn. Paragraaf 4.1 gaat uitgebreid in op de voorzieningen voor ontmoeting en activiteiten.

Trots op identiteit van de wijk

Wat je ook doet, voor de toekomst is de sfeer en uitstraling van een wijk belangrijk. We zetten in op een opzet die een gevoel van veiligheid en betrokkenheid geeft. Plekken die uitnodigen om te gebruiken, elkaar te ontmoeten. Gebouwen, pleinen, groen en straten hebben een menselijke maat. Er is oogcontact mogelijk tussen de woningen of voorzieningen en de openbare ruimte. Geen onoverzichtelijke plekken in de nieuwe delen. Geen anonieme achterkanten maken. Duidelijke plekken voor de stalling van fietsen. Neem een ruimte voor containers op in de gebouwen met appartementen. Zorg voor zicht vanuit woningen op speelplekken. Bestaande enge plekken pakken we aan. Het verschil tussen openbaar gebied en privé is voor iedereen duidelijk. En de gebouwen en de straten en het groen zijn goed te onderhouden. Een woonomgeving die schoon, heel en veilig is draagt bij aan je betrokken voelen bij je buurt. In het vierde hoofdstuk gaan we verder in op 'schoon, heel en veilig'.

Bestaande en nieuwe sociale kracht

Door oog te hebben voor ongeorganiseerde netwerken en door bestaande netwerken te faciliteren, kunnen bewoners hun sociale kracht zichtbaar maken. Naast het behouden en verder ontwikkelen van wat er al is, is het ook van belang om nieuwe bewoners met sociale kracht aan te trekken. Dan is het nog zaak om hun sociaal kapitaal als het ware 'los te weken' ten behoeve van de wijk, oftewel dat nieuwe bewoners zich op de een of andere manier inzetten voor hun wijk.

We heten nieuwe bewoners welkom

We vinden het belangrijk dat bestaande en toekomstige nieuwe delen bij elkaar horen. Om nieuwe bewoners vertrouwd te maken met Boschveld en om kennis te maken met de nieuwe bewoners willen we nieuwe bewoners welkom heten. Dat kan met een folder van de buurt met daarin vermeld de netwerken, ontmoetingsplekken en activiteiten die er zijn. Of door een bezoekje. Of door overhandiging van een strippenkaart met gratis deelname aan verschillende activiteiten en kortingen van ondernemers in en om Boschveld. Bij voorkeur gebeurt dit door bewoners die hier al wonen. Activiteiten, voorzieningen, plekken en netwerken worden zo onder de aandacht van nieuwe bewoners gebracht. Ook nieuwe bewoners in bestaande woningen kunnen rekenen op een warm welkom. In een enkel complex in Boschveld gebeurt dit overigens al.

Nieuwe wet inburgering biedt kansen

In Boschveld wonen 465 verplichte inburgeraars; dat is 1 op de 10 bewoners. De gemeente legt bij de inburgeringstrajecten een accent bij het bereiken van opvoeders van jonge kinderen. Er is daarnaast ook aandacht voor alfabetisering. De trajecten willen we dicht bij de mensen aanbieden, dus bij hen in de buurt of wijk. Ook een natraject is belangrijk om de kansen van mensen te vergroten.

In gesprek met de kerngroep van het OKC

Er zijn te veel belemmeringen voor allochtone vrouwen in de maatschappij, voornamelijk door taalachterstand. Daarom is het belangrijk dat deze vrouwen de Nederlandse taal op niveau 3+4 gaan beheersen.

Normen- en waarde discussie

De werkgroep stelt voor in Boschveld een discussie over normen en waarden op te starten. De moet opleveren dat instellingen op 1 lijn zitten en dezelfde boodschap uitdragen naar kinderen en volwassenen over de normen en waarden in de buurt en de samenleving in het algemeen. Bij voorkeur betrekken we ook de bewoners (volwassenen, jongeren en kinderen) bij de discussie.

Hoe laten we dat zien?

Voor een deel is het contact tussen bewoners te bepalen met behulp van onderstaande indicatoren. Daarnaast zullen de ontwikkelingen ook kwalitatief gemeten worden.

- % bewoners dat zich betrokken voelt bij de buurt is minimaal gelijk;
- % bewoners dat zich inzet voor de buurt is minimaal gelijk;
- score sociale samenhang is minimaal gelijk;
- cijfer multicultureel samenleven is minimaal gelijk;
- % bewoners dat minimaal 1x per maand contact heeft met iemand stijgt;
- gebruik BIG-gelden neemt toe.

2. Boschveld, een zorgzame buurt

Het stimuleren dat bewoners elkaar helpen in de buurt en waar nodig zorg door organisaties staan centraal in dit hoofdstuk, een zorgzame buurt.

Kaart 2: Voorzieningen in Boschveld horend bij een zorgzame buurt

1. Westhoek 118 seniorenwoningen
2. Westhoek Steunpunt Ouderen
3. Winkelcentrum
4. Wijkwinkel
5. VLG 16 woningen (Zayaz)
6. VLG 9 woningen (BrabantWonen)
7. Philadelphia 20 eenheden (BrabantWonen)

Landelijke ontwikkelingen die Boschveld als zorgzame buurt raken

Zo lang mogelijk zelfstandig en deconcentratie van zorginstellingen

Zorgvragers (veelal ouderen) willen zo lang mogelijk zelfstandig wonen in de eigen buurt en in die zelfstandige woning thuiszorg krijgen. De vraag naar 24-uurszorg - planbaar én onplanbaar - die thuis, op maat geleverd kan worden, zal dan ook fors toenemen. Ook de ontwikkeling van wijksteunpunten biedt mogelijkheden om welzijn, zorg en voorzieningen aan huis (en bij het steunpunt) aan te bieden. Aanbieders van woon-, welzijn- en zorgvoorzieningen moeten vraaggericht te werk gaan waarbij de voorzieningen 'op maat' geleverd worden.

Daarnaast is er de tendens van 'vermaatschappelijking van de zorg'. Het gedachtegoed hierachter is dat mensen met een zorgvraag een volwaardige plek in de samenleving innemen. Concreet komt het erop neer dat grootschalige zorginstellingen worden 'ontmanteld' en gedeconcentreerd zorg gaan aanbieden. Dit gebeurt in kleinschalige woonvormen voor zorgvragers (beschermd wonen, geclusterd wonen, zorgwoningen) waar veelal een woningcorporatie de woning verhuurt en een zorgaanbieder de zorg biedt.

De zorgzame buurt en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Per 1 januari 2007 is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) van kracht. Daarmee komen nieuwe taken en verantwoordelijkheden naar gemeenten op het gebied van welzijn en zorg. Kern van de wet is dat gemeenten verantwoordelijk worden voor de maatschappelijke ondersteuning van hun inwoners. Het uitgangspunt is dat iedere inwoner kan deelnemen aan de maatschappij; ook mensen met beperkingen. Hiervoor is welzijn en zorg op maat, in de wijken een belangrijke voorwaarde. Ook in Boschveld zal de Wmo zijn uitwerking krijgen.

Wat zijn de belangrijkste uitgangspunten van de Wmo?

- Burgers zijn in eerste instantie **zelf verantwoordelijk** voor het oplossen van hun problemen en die van hun naasten.
- De '**civil society**' ('burgermaatschappij'): burgers zijn niet alleen verantwoordelijk voor zichzelf maar ook voor elkaar. Waar nodig wordt geacht elkaar te helpen. Vrijwilligers en mantelzorgers zijn onontbeerlijk in wijken en buurten en de gemeente stimuleert en ondersteunt dit waar nodig.
- Indien iemand zelf geen zorg kan organiseren door gebrek aan mantelzorg en/of financiële middelen, treedt de gemeente op als **vangnet** voor mensen die zelfstandig wonen. Elke gemeente moet zodoende voorzien in een ondersteuningsaanbod van specifieke voorzieningen voor individuele, kwetsbare burgers.
- Elke gemeente moet voorzien in een **collectief ondersteuningsaanbod** van algemene lokale voorzieningen waar alle burgers gebruik van kunnen maken. In dit kader moet gedacht worden aan instellingen voor sociaal-cultureel werk en algemeen maatschappelijk werk.

Wat vinden we belangrijk?

In dit hoofdstuk kunt u lezen wat wij belangrijk vinden voor een zorgzame buurt. We onderscheiden:

1. Hulp aan huishoudens met problemen (paragraaf 1).
2. Mensen die de buurt verlaten vanwege sloop (paragraaf 2).
3. Oud worden in Boschveld (paragraaf 3).
4. Mensen met een beperking (paragraaf 4).

2.1. Hulp aan huishoudens met problemen

Hoe is het nu?

De economische positie van een grote groep bewoners is zorgelijk. Van alle inkomens is bij 49% sprake van een laag inkomen. Ook het gemiddelde inkomen per huishouden is laag (€ 21.800 in 2005) in vergelijking met de gehele gemeente (€ 30.405 in 2005). Het aantal werkzoekenden is relatief hoog. Het aantal mensen met een AWB-uitkering is in

de periode 2000-2005 toegenomen; veel behoren tot de groep 'grote afstand tot de arbeidsmarkt'. Werkers signaleren een toename van armoedeproblematiek. Kwetsbare groepen zijn alleenstaande moeders en allochtonen.

De complexiteit van de problemen binnen huishoudens wordt groter. Het gaat om opvoedingsvraagstukken, werkloosheid, relatieproblemen /man-vrouwverhoudingen, gebroken gezinnen, huiselijk geweld en financiële problemen. Vaak hangen de verschillende problemen ook met elkaar samen; zij grijpen als het ware in elkaar.

Wat willen we?

We kunnen beschrijven hoe mensen idealiter respectvol samen leven in een buurt, maar mensen die dagelijks moeite hebben het hoofd boven water te houden hebben wel iets beters te doen. Daarom willen we inzetten op:

- het verbeteren van de positie van individuele personen en huishoudens met problemen;
- bewoners aanspreken op wat ze wel kunnen betekenen voor elkaar en de wijk;
- stimuleren van het gebruik maken van financiële wettelijk regelgeving, zoals kwijtschelding of tegemoetkoming;
- een gezamenlijke aanpak van multi-probleemhuishoudens;
- het behouden en versterken van informele netwerken.

We willen dat bewoners eigenaar blijven van het proces, dat hulpverlening niet van bovenaf gedropt wordt, maar toegesneden op de vragen van de specifieke persoon.

Wat is hier voor nodig?

Laagdrempelig contact en daarachter een dijk van een netwerk

De meeste mensen lopen niet te koop met hun privé-problemen, als er al sprake is van erkenning dat er dingen niet goed gaan en anders moeten. Laagdrempelige contacten, kleinschalige netwerken en via-via contact tussen bewoners leiden tot eerste contacten tussen werker en individu. Het is belangrijk dat het netwerk van instellingen na de hulpvraag soepel en vraaggericht functioneert.

Dus zonder dat iemand van het kastje naar de muur wordt gestuurd of dat werkers het zicht op iemand verliezen. Hiervoor is een goede coördinatie nodig tussen de verschillende (welzijns)-organisaties actief in de buurt.

Informatie en advies via de wijkwinkel

De wijkwinkel speelt nu een belangrijke rol in de informatieverstrekking en het geven van advies (signaleren en preventie). Ook worden hier vaak voor het eerst problemen besproken. Een derde deel van de vragen gaat over wonen, een derde deel over inkomen en een derde over hulpverlening of service. Van de klanten is 65% allochtoon. Afgelopen jaren was er een forse groei in klantcontacten vooral wat betreft inkomensvragen (bijna 50% meer vragen over inkomen).

De wijkwinkel is bemenst door getrainde vrijwilligers. Dit is voor veel mensen laagdrempeliger dan de stap naar professionele hulp. Deze voorziening is ook in de toekomst wenselijk, gezien de insteek om de kracht in Boschveld te behouden en versterken. Of dit loket in de huidige vorm door kan gaan is onduidelijk. Onderzocht moet worden hoe deze belangrijke schakel in informatie en adviesverstrekking, maar ook de opstap naar professionele hulpverlening, gehandhaafd kan worden. Toekomstige ontwikkelingen zo-

als Wmo-loket, centra voor jeugd en gezin en woonserviceloket dienen hieraan gekoppeld te worden.

In gesprek met de Wijkwinkel in Boschveld:

In de Wijkwinkel zijn spreekuren van maatschappelijk werk en corporaties. Daarnaast is een team van vrijwilligers en stagiairs beschikbaar voor het beantwoorden van vragen. Het bereik van mensen in de buurt is behoorlijk groot, mede door de laagdrempelige opzet. De laatste jaren nemen problemen van financiële aard toe. Medewerkers van de Wijkwinkel ordenen de administratie en bemiddelen met instanties. Mensen die de hulp inschakelen hebben vaak moeite met de toenemende zelfredzaamheid die van hen wordt verwacht. De hulp van de Wijkwinkel is gericht op het "eigen visje kunnen vangen", oftewel op zelfstandigheid van mensen.

De corporatie komt achter de voordeur

Van corporaties wordt steeds meer verwacht dat ze naast de zorg voor goede woningen, ook zorg hebben voor de huurders die achter een voordeur wonen. Voor corporaties is het dan ook belangrijk om een goede binding te hebben met de wijk en de mensen die in de buurt wonen. Zowel BrabantWonen als Zayaz zetten hun mensen wijkgericht in. Door woonconsulenten en wijk-/buurtbeheerders krijgt de corporatie een vast gezicht.

Doordat wijk-/buurtbeheerders regelmatig in de wijk rondlopen vervullen ze een belangrijke signaalfunctie voor de corporaties. Deze en via derden binnenkomende signalen worden binnen een wijkteam opgepakt. Woonconsulenten participeren in netwerkoverleggen, waarin de aanpak rond probleemhuishoudens wordt afgestemd. Daarnaast koopt Zayaz extra maatschappelijk werk in (bij MADI) om woonconsulenten te begeleiden in het omgaan met probleemhuishoudens en om direct probleemhuishoudens te begeleiden.

Belang informele zorg

Naast de beschreven formele zorg komt ook veel zorg en hulp neer op informele contacten van mensen onderling. Paragraaf 1.2 gaat hier verder op in.

Geen extra criteria bij de toewijzing van woningen

In de analyse van Boschveld is aangegeven dat de draagkracht en tolerantie van de buurt en de individuele bewoners om multi-probleem huishoudens in de buurt op te nemen een grens bereikt. Is verdere instroom van kwetsbare personen dan nog mogelijk? Of is Boschveld op dit punt divers genoeg?

De vestiging van nieuwe mensen in bestaande en nieuwe huurwoningen regelen we volgens het reguliere woonruimte-verdelingsstelsel van de gemeente 's-Hertogenbosch. Op dit moment is er bij de corporaties en in de politiek geen draagvlak om bij de toewijzing van woningen in Boschveld rekening te houden met sociaal-economische factoren, zoals de hoogte van het inkomen of het hebben van werk. Er vindt wel een onderzoek plaats (door corporaties en gemeente) naar mogelijkheden om het woningverdeelsysteem op bepaalde punten voor Boschveld aan te passen ten tijden van herstructurering. Eind 2007 is hier meer duidelijkheid over.

Als het aantal huishoudens met problemen de komende jaren toeneemt, zal dit gevolgen hebben voor de buurt en haar bewoners en voor welzijns- en zorginstellingen. Gezien de

grens in de draagkracht van de buurt zullen vooral extra inspanningen van instellingen nodig zijn.

Benut al aanwezige sociale kracht

De sociale visie gaat uitgebreid in op mensen met problemen. Veel verschillende instellingen zetten zich in voor kwetsbare huishoudens in Boschveld. De kracht van Boschveld zelf moet hierdoor echter niet overschaduw worden. Het OKC en het Marokkaans comité zijn voorbeelden van bewonersinitiatieven uit de buurt. Zij bereiken weer veel andere bewoners in de buurt.

Sociale activering

Door het aanspreken van de eigen verantwoordelijkheid van bewoners kunnen problemen van onderaf worden aangepakt. De werkgroep stelt voor om een traject van sociale activering in te zetten in Boschveld (Divers in samenwerking met bewonersnetwerken en andere instellingen).

Hoe laten we dat zien?

- afname aantal huishoudens dat onder armoedegrens leeft in Boschveld;
- in 2008 onderzoek naar gewenste vorm van behoud informatie en adviesfunctie voor Boschveld;
- in 2008 is er een breed sociaal programma waarin werk van werkers in de wijk samen komt;
- minder cases in netwerk volwassenen.

2.2. Verhuizen vanwege sloop

Wat willen we?

Het verhuismoment grijpen we aan om ook andere individuele problematiek van bewoners aan te pakken. Daarnaast willen we inzetten op het beperken van onzekerheid, frustratie en spanning die gepaard gaan met het moeten verhuizen uit je woning en op het behouden van de sociale kracht van individuen. Huishoudens met problemen willen we goed begeleiden, zodat ze zich niet een weg door instanties hoeven te banen. We willen de terugkeermogelijkheid

in Boschveld goed benutten. Mensen die zich veel inzetten voor hun buurt brengen we desgewenst in contact met vrijwilligers en bewonersnetwerken in de andere wijk.

Wat is hiervoor nodig?

Verhuizen van mensen: uit het zicht, uit het hart?

Ieder huishouden dat moet verhuizen vanwege sloop heeft een gesprek met de woonconsulent. Deze woonconsulent signaleert tevens of er andere problemen spelen die opgelost moeten worden. Hiervoor is bespreking van de uitkomsten van de overleggen in een team van professionals noodzakelijk, zodat snel adequaat kan worden ingesprongen. Zayaz en Divers hebben samen het project 'sluit je aan in de buurt' opgezet. Dit houdt in dat bewoners, als zij daar behoefte aan hebben, hulp krijgen bij de

verhuizing en/of begeleiding naar hun nieuwe buurt. Zayaz wil tevens inzetten op het goed bijhouden van waar mensen terecht komen en of ze daar naar tevredenheid wonen. Als bewoners zich in hun nieuwe buurt ook willen inzetten als vrijwilliger, wil Divers hen in een gesprek informeren en introduceren in de netwerken daar. Ook dit is onderdeel van het project 'sluit je aan bij de buurt'.

Terugkeerrecht en doorstroming naar een woning in Boschveld

Voor bewoners is tijdig duidelijkheid nodig over wanneer waar welke woningen komen en voor welke huurprijs of koopprijs. Ook de mogelijkheid om in 1 stap te verhuizen naar een nieuwe of bestaande (en te behouden) woning binnen Boschveld biedt een zekerheid voor sommige mensen. Prijs en soort woning moeten passen bij de vraag. Het percentage bewoners dat daadwerkelijk terugkeert is te beïnvloeden door het perspectief dat je biedt aan bewoners die als gevolg van sloop hun woning uit moeten. Een hoog percentage terugkeerders bereik je door het product (type woning), de prijs van de woning en de tijd (moment van verhuizen en moment waarop de woningen en de prijzen duidelijk zijn) af te stemmen op de bewoners die willen doorstromen of terugkeren. In het programma van de nieuwbouw moet rekening gehouden worden met een deel 'bouwen voor de buurt'. Ook de manier van communiceren over het perspectief dat je bewoners te bieden hebt, beïnvloedt het aantal terugkeerders. Belangrijke punten voor de communicatie zijn: persoonlijk contact tussen verhuurder en huurder en duidelijkheid over woningen en huurprijzen.

In gesprek met bewoners op 14 maart 2007

- Voor het verhuizen hulp aan analfabeten en mensen die de taal niet beheersen, zij kunnen niet schriftelijk reageren of in de krant lezen.
- Woningen startklaar maken voor uitverhuizen.
- Zorg voor vertrekkende mensen is goed. Is er ook zorg voor de blijvers?
- Probleemhuishoudens niet uit het oog verliezen is een goed punt.

Hoe laten we dat zien?

- Pilot 'sluit je aan in de buurt', waarin alle verhuizers van fase 1 een gesprek krijgen over de verhuizing.
- Waar mogelijk eerste bouwen en dan slopen.

2.3. Oud worden in Boschveld

Hoe is het nu?

De groep ouderen van 65+ is klein in vergelijking met heel 's-Hertogenbosch. Ook de groep oudere bewoners met een niet-Nederlandse etniciteit is klein, maar wel gegroeid de afgelopen vijf jaar. De buurt heeft weinig mogelijkheden om mensen die ouder worden te binden. Er zijn 118 seniorenwoningen en er is een ouderenservicepunt De Westhoek waar mensen terecht kunnen voor advies, cursussen en activiteiten. Verder zijn er geen zorgvoorzieningen (bijvoorbeeld huisartsen, gezondheidscentrum of woonzorgcentrum) aanwezig in Boschveld, wel in omliggende wijken. Hierdoor voelen ouderen zich vaak genoodzaakt om de wijk uit te gaan, zodra het niet meer mogelijk is om in de woning te wonen.

In gesprek met enkele bewoners van de Westhoek

Om prettig in de wijk te kunnen blijven wonen, is het volgende nodig:

- *Ontmoeting en sociale contacten* zijn heel belangrijk voor ouderen. Het voorkomt dat men vereenzaamt en dat er ongemerkt ongelukken kunnen gebeuren. Dit vraagt om een ontmoetingsplek met gevarieerde activiteiten (voor elk wat wils) voor ouderen. Daarnaast is ontmoeting buiten belangrijk. De openbare ruimte moet uitnodigen om een ommetje te gaan maken of op een mooie dag lekker buiten te gaan zitten. Het grasveld voor de Westhoek zou hiervoor benut kunnen worden. Ook zouden er goede wandelroutes in de wijk aanwezig moeten zijn. Ontmoeting buiten is de manier om diverse culturen met elkaar in contact te laten komen.
- *Woonzorgvoorziening*. Een verzorgingshuis in Boschveld vindt men niet direct noodzakelijk. Wel is het belangrijk dat er genoeg zorgvoorzieningen aanwezig zijn, zoals een dokter, apotheek, en fysiotherapeut.
- Het *openbaar vervoer* kan beter. Zo is er wel een bushalte om op te stappen, maar geen voor het uitstappen. De uitstaphalte die er wel is, ligt een eind verderop. Voor ouderen die minder goed ter been zijn is dit erg onhandig.
- Naast zorgvoorzieningen moeten ook *dagelijkse winkelveorzieningen* bereikbaar zijn voor ouderen. Het ontbreekt Boschveld op dit moment aan een goede en betaalbare supermarkt.
- *Veilig oud worden*. Het is belangrijk dat ouderen veilig oud kunnen worden in hun eigen buurt en het liefst ook in hun eigen woning. Bijvoorbeeld alarmsystemen bevorderen de veiligheid van ouderen. Overigens past er geen brancard in de lift van de Westhoek. Dit is aandachtspunt voor de nieuwbouw en verbeteringen in Boschveld. Ook de eerder genoemde sociale contacten spelen een rol in veiligheid. Door de onderlinge contacten ontstaat er een bepaalde mate van oplettendheid tegenover elkaar. Als er iets gebeurt zullen er altijd mensen zijn die het merken.

Wat willen we?

We willen ervoor zorgen dat meer ouderen op een voor hen zo prettig mogelijke manier zelfstandig in Boschveld kunnen blijven wonen, ook als er sprake is van een beperking. Ouderen moeten een betere plek in Boschveld krijgen. Ook willen we, vanuit het streven naar een gemengde buurt, meer nieuwe ouderen in de buurt, omdat zij samen met gezinnen de mensen zijn die relatief veel binding met de (voorzieningen in de) buurt hebben. De werkgroep Woonzorgvoorziening heeft de ambitie in december 2006 als volgt geformuleerd:

“De ambitie voor wonen, welzijn en zorg in Boschveld is een woonomgeving waar je oud kan worden, ofwel het levensloopbestendig maken van Boschveld. Dat betekent dat inwoners van Boschveld zelfstandig en zelfredzaam in hun eigen sociale omgeving kunnen blijven wonen, ook als zij beperkingen ondervinden of zorg nodig hebben vanwege het ouder worden of een handicap. Het betreft een integrale, gezamenlijke aanpak ter verbetering van het wonen, de openbare ruimte, (buurt)voorzieningen en welzijn- en zorgdiensten. “

Wat is hiervoor nodig?

Woningen en voorzieningen voor ouderen centraal in de wijk

Om dit te bereiken, zullen we meer moeten investeren in geschikte woonvormen voor ouderen, in combinatie met welzijn en zorg op maat, in de wijk. Een groot deel van het programma voor ouderen ligt centraal in de wijk bij voorzieningen. In de werkgroep woonzorgvoorziening wordt invulling gegeven aan deze opgave op het terrein van wonen, welzijn en zorg. De ambitie van de werkgroep is het levensloopbestendig maken van Boschveld. Dat betekent dat bewoners van Boschveld zelfstandig en zelfredzaam in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen, ook als zij beperkingen ondervinden of zorg nodig hebben. De oplossing wordt gezocht in een integrale, gezamenlijke aanpak ter verbetering van het wonen, de openbare ruimte, (buurt)voorzieningen en welzijn- en zorgdiensten.

In gesprek met bewoners op 14 maart 2007

- Bij voorkeur de woningen voor ouderen en voor mensen met beperkingen niet te veel 'gebundeld', maar juist naast en tussen andere woningen. Zodat mensen die hulpbehoevend zijn gebruik kunnen maken van de gezonde bewoners in de wijk. Dit zorgt tevens voor afwisseling en levert een bijdrage aan opvoeding van kinderen (aspecten als zorgzaam leren zijn).
- Juist geen clusters van ouderenwoningen, maar een goede mix: sociale controle en begrip voor het ouder worden bijbrengen.
- Seniorenwoningen 'tussen' eengezinswoningen: goed voor senior én gezin.
- Gecombineerde woningen: oud en jong in één (zorg)woning.
- Waarom moet je als oudere rond het centrum wonen?
- Dubbel bouwen, zodat iemand met een beperking 'aan kan leunen'.
- Wanneer gaat het beginnen?

Zorg en ouderenwoningen spelen in op verschillende culturele achtergronden

Het zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen speelt een belangrijke rol bij allochtone ouderen. Soms is zorg aan huis nodig. In de zorg aan huis zijn aanpassingen nodig in de organisatie om beter in te spelen bij de vraag van allochtone ouderen.

Daarnaast willen we de haalbaarheid van clusters ouderenwoningen met bijbehorende voorzieningen voor groepen van allochtone ouderen onderzoeken. Uit de gesprekken met bewoners en werkers blijkt dat hier vraag naar is, zij het niet heel nadrukkelijk. De gedachten gaan uit naar een eigen deel binnen het geheel van een complex (senioren)woningen. Het heeft pas zin om met de doelgroep zelf in gesprek te gaan als de plannen concreet zijn en binnen afzienbare tijd worden uitgevoerd. Tot die tijd zijn onder meer het OKC kerngroep, het Marokkaans Comité Boschveld en de stedelijke groep Huisvesting Allochtone Ouderen prima gesprekspartners. Laatstgenoemde groep heeft al eens een bezoek gebracht aan een aantal voorbeeldprojecten in Den Haag.

Marokkaans Comité Boschveld over woningen voor ouderen

Het is lastig ouderen een open vraag voor te leggen waar ze behoefte aan hebben in de toekomst. We moeten geen verwachtingen scheppen bij ouderen die partijen niet binnen een redelijke tijd waar kunnen maken. Dat betekent dat we ouderen pas bij de planvorming betrekken als de plannen redelijk concreet zijn. Tot die tijd is het Comité bereid mee te denken over de opzet. Het valt niet mee te weten wat je voor moet stellen bij seniorenwoningen, aanleunwoningen of een ouderencentrum voor bijvoorbeeld Marokkanen. Daarom kan het nuttig zijn voorbeelden in het land te bekijken met ouderen uit Boschveld.

Service- en dienstverleningsconcept pilot Boschveld

Zayaz (corporatie) vormt met Brabant Wonen (corporatie), Van Neynseelgroep (zorg), Vivent (zorg), Divers (welzijnsinstelling), Madi (maatschappelijke dienst) en de gemeente samen de werkgroep Woonzorgvoorziening. Daar werken zij aan een service- en dienstverleningspakket, waarbij instellingen via een vraaggerichte, integrale aanpak gaan werken. Inzet is om een aanbod van basisproducten en diensten te formuleren voor zowel de korte als de lange termijn. Uitgangspunt is een integrale aanpak. De bewoners merken niet of ze nou door instelling A of B worden geholpen, als ze maar worden geholpen. Bij de uitwerking van dit aanbod worden ook bewoners en de wijkraad betrokken.

Plekken voor ontmoeting, ontspanning en activiteiten

In Boschveld willen we plekken waar ouderen naar toe kunnen voor een praatje, ontspanning of een activiteit. Dit vraagt om toegankelijke plekken, zowel binnen als buiten. Ook de route ernaar toe moet veilig en goed bereikbaar zijn. Lopend en met openbaar vervoer, zoals bijvoorbeeld de bus.

Hoe laten we dat zien?

- vanaf eind 2007 operationeel service en dienstverleningsprogramma;
- groeiend aantal woningen voor mensen met een geïndiceerde zorgvraag;
- meer senioren (75+) in de wijk;
- grotere tevredenheid over voorzieningen voor ouderen;
- toename instroom van ouderen (75+);
- afname uitstroom van ouderen (75+).

2.4. Mensen met een beperking

Hoe is het nu?

Er zijn in Boschveld 2 woonvoorzieningen voor lichamelijk gehandicapten in de buurt. Een van 16 zelfstandige eenheden (Zayaz en VLG) en een van 9 (Brabant Wonen en VLG). Ook heeft Brabant Wonen met Philadelphia appartementen voor 20 personen met een verstandelijke beperking.

Wat willen we?

We willen dat Boschveld een diverse buurt blijft voor allerlei mensen. Een levensloopbestendige buurt waarin een plek is voor mensen met en zonder hulpvraag en die kan inspelen op veranderende omstandigheden bij mensen. Tevens willen we dat mensen met een beperking mee kunnen doen in de buurt. Dat betekent dat er plekken voor ontmoeting en activiteiten zijn en dat deze goed bereikbaar zijn. Daarnaast vinden we burenhulp en een gevoel van geborgenheid en zorgzaamheid juist voor mensen met een beperking van belang.

Hoe bereiken we dat?

Nieuwbouw en herinrichting zijn levensloopbestendig

In elke stap in het vernieuwingsproces van Boschveld houden we rekening met onze wens om ook mensen met een beperking een plek in de wijk te geven. Bij nieuwbouw zet de corporatie al in op levensloopbestendige woningen en woonomgeving. Dit houdt in dat

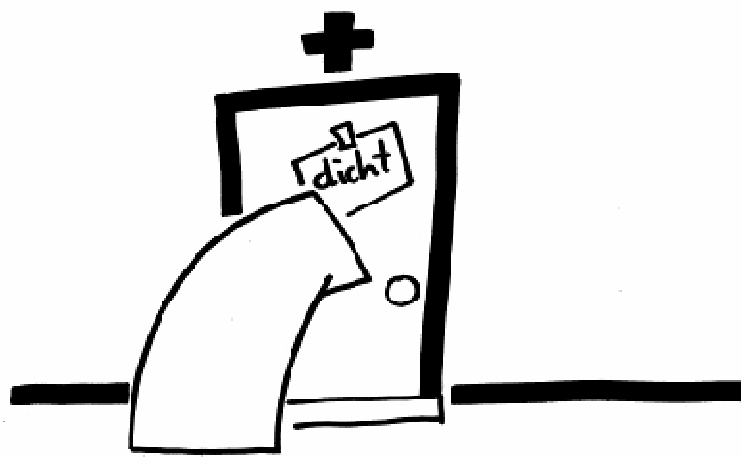
de woningen voor iedereen geschikt zijn, ook voor mensen met een beperking. Naast geschikte woningen, zijn ook voorzieningen en woonomgeving van belang. Voorzieningen moeten goed bereikbaar en makkelijk toegankelijk zijn.

Zorgvoorzieningen vanuit de woonzorgzone

Bij de ontwikkeling van de wijk inzetten op welzijn en zorg op maat, in de wijk. De werkgroep Woonzorgvoorziening richt zich op het opzetten van een netwerkorganisatie, die deze zorg kan garanderen. Dit gebeurt door:

- het organiseren en structureren van de samenwerking;
- het opzetten van een informatiesysteem voor bewoners en partners.

Het servicepunt van de woonzorgzone van waaruit de diensten worden georganiseerd, hoeft overigens niet in Boschveld te liggen.

24-uurs zorg

Hoe laten we dat zien?

- Verbeterde woonomgeving en activiteiten voor mensen met een beperking.

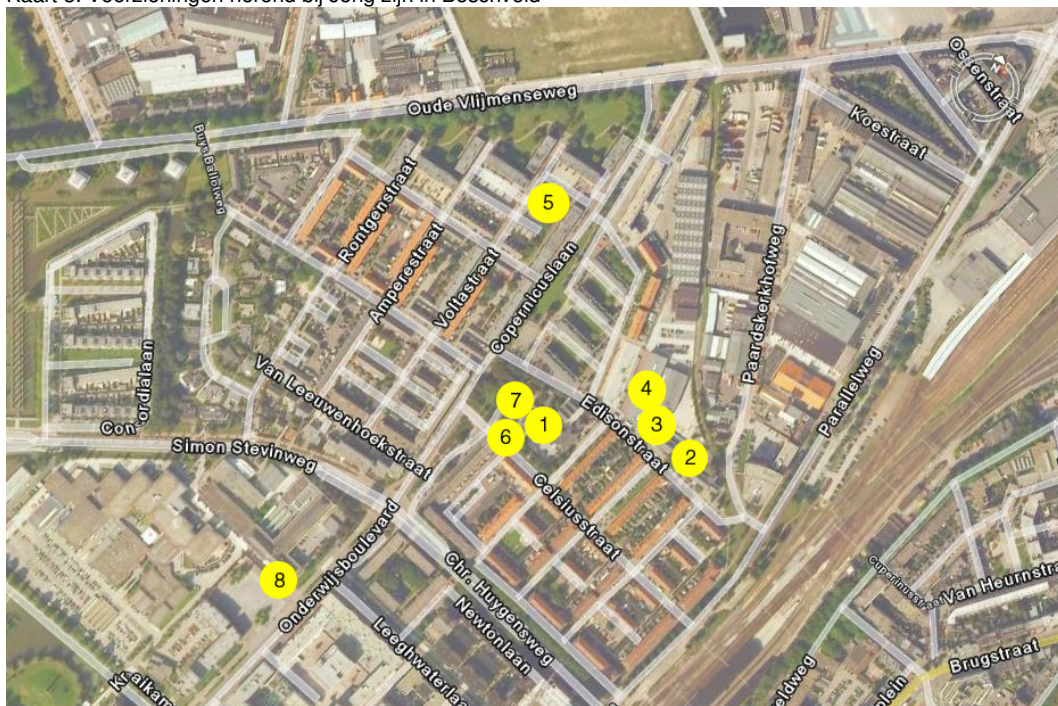
In gesprek met bewoners op 14 maart 2007

- Veilige routes op straat, ook denkend aan rolstoelen en mensen met een visuele beperking. Brievenbussen en geldautomaten op rolstoelhoogte. Obstakelvrije routes, gladde stoepen, geen op- en afritten, alles gelijkvloers, versmallingen moeten blijven.
- Vocht en schimmels in slaapkamers: gezondheidsprobleem (astma). Geen reactie op klachten hierover.

3. Jong zijn in Boschveld

Kaart 3: Voorzieningen horend bij Jong zijn in Boschveld

1. Basisschool 't Boschveld en peuterspeelzaal Sinbad
2. Divers
3. Ouder-Kindcentrum 'dubbel & dwars'
4. Speciaal onderwijs 't Overpad (geen buurtfunctie)
5. Wijkplaats Pastoraal buurtwerk
6. Sport en bewegen
7. Spelcontainer
8. Onderwijsboulevard (VMBO, MBO, HBO, basiseducatie)

Landelijke ontwikkelingen die jong Boschveld raken

Ontwikkelingen jeugd

In de huidige samenleving zien we dat sommige jongeren zich niet probleemloos ontwikkelen. Soms ligt daaraan (mede) een moeilijke thuissituatie ten grondslag, maar dat hoeft niet. Het gevolg zijn zaken als schooluitval, aanpassingsproblemen, (zelf)destructief gedrag, pestgedrag, drank- en drugsmisbruik en criminaliteit (ook op steeds jongere leeftijd). Maar ook fysieke ontwikkelingen vragen steeds meer om aandacht. Denk aan alle berichtgeving rondom ongezonde eetgewoonten en te dikke kinderen, en aan de gevolgen van roken en alcoholgebruik.

Voorkomen is beter dan genezen

Tendens is het brengen van meer evenwicht in het jeugdbeleid door niet alleen te focussen op de problemen, maar ook te investeren in het versterken van algemene voorzieningen voor jeugdigen (sluitende aanpak en afstemming). Niet wachten tot problemen ontstaan, maar inspelen op situaties waarin jeugdigen extra risico lopen (preventief beleid).

Afstemming tussen organisaties in gemeentelijk Centrum voor Jeugd en Gezin

Adequate ondersteuning en begeleiding voor (ouders van) kinderen/jongeren wordt steeds noodzakelijker. Enerzijds om te voorkomen dat jongeren in problemen geraken op het sociaal-emotionele en/of maatschappelijke vlak (preventief), anderzijds om beginnende problematiek tijdig te onderkennen en via Jeugdzorg kinderen (en hun ouders) te helpen bijsturen (curatief). Instellingen dienen een samenhangend aanbod te realiseren dat een adequaat en herkenbaar antwoord geeft op de vragen van jeugd en hun ouders. Op landelijk niveau zijn voorstellen gedaan voor de ontwikkeling van Centra Jeugd en Gezin in gemeenten.

Brede scholen

De ontwikkeling van kinderen van 0 tot 12 jaar staat centraal bij de opzet van een brede school. Educatie is daar een van de vele aspecten, naast opvoeding, zorg en vrije tijdsbesteding met activiteiten als sport en culturele vorming.

Wat vinden we belangrijk?

We willen dat Boschveld aantrekkelijk is voor jeugd en jongeren in de buurt en dat ieder individu goed terecht komt in de maatschappij. Wat vinden we daarbij belangrijk?

1. Dat er voldoende aandacht is voor kinderen in de buurt; veilig spelen in de buurt, aandacht voor taal en opvoedingsondersteuning (paragraaf 1).
2. Dat basisschool 't Boschveld een echte gemengde buurtschool wordt waar allochtone én autochtone ouders uit de buurt hun kinderen naartoe brengen (paragraaf 2).
3. Dat jeugd en jongeren een plek krijgen in de buurt: genoeg plekken, aandacht voor opvoeding en de school, en de aanpak van overlast van groepen jongeren (paragraaf 3).

3.1. Kinderen in de buurt: veilig spelen, taal en opvoeding

Hoe is het nu?

Uit de analyse blijkt dat de taalachterstand van een deel van de peuters (en hun ouders) groot is. Geconstateerd is dat onder kinderen al soms sprake is van intimidatiegedrag. Gedrag rond seksualiteit van kinderen (vanaf ongeveer 10 jaar) is zorgelijk. Er is steeds vaker sprake van opvoedingsonmacht. Zorgwekkend is tevens het negatieve voorbeeldgedrag van criminele broers.

Gebouwde voorzieningen voor kinderen zijn basisschool 't Boschveld, peuterspeelzaal, Sinbad, kinderopvang Villa Brabbel, het Buurthuis en de Wijkplaats. Verspreid over de buurt liggen verschillende speelplekken. De mening hierover is nogal verdeeld. Volgens de gemeentelijke normen is er voldoende speelruimte aanwezig. Echter, slechts 30% van de bewoners is tevreden. Wat men voornamelijk aangeeft is dat er te weinig ruimte is om te spelen. De openbare ruimte wordt steeds meer in beslag genomen door teveel parkerende auto's. Ook is men ontevreden over de kwaliteit van de speelplekken, de spreiding ervan, en de weinige afwisseling tussen spelvormen. Op bepaalde speelplekken is nauwelijks sociale controle mogelijk.

Wat willen we?

We zetten in op het zo veel mogelijk voorkomen van taalachterstand en schooluitval bij kinderen. Waar nodig willen we jeugd en ouders ondersteunen bij de opvoeding. Zoals aangegeven in hoofdstuk 1, willen we gezinnen in Boschveld behouden en nieuwe gezinnen aantrekken, omdat zij, net als ouderen, georiënteerd zijn op de buurt en bijdragen in de sociale cohesie van de buurt. Dat wil ook zeggen dat we moeten investeren in het aanbod van voorzieningen voor kinderen in de buurt. Investeren enerzijds in de hoeveelheid speelplekken, en daarnaast in de kwaliteit ervan. Kwaliteit in het aanbod en de afstemming van activiteiten voor kinderen, kwaliteit en diversiteit van de speelvoorzieningen in de buurt en afstemming tussen al die organisaties die zich bezig houden met kinderen. Basisschool 't Boschveld verdient wat dat betreft aandacht. De jeugd heeft immers de toekomst!

Hoe kunnen we dat bereiken?

Onderstaand volgt een scala aan interventiemogelijkheden gericht op een goede omgeving voor kinderen om op te groeien. Voorop blijft staan de opvoeding door de ouders. Het proces ligt primair bij hen. Alle instellingen en maatregelen om problemen en achterstanden te voorkomen, dienen de ouders voortdurend bij het proces te betrekken.

Centrum Jeugd en Gezin

Landelijk wordt ingezet op het vormen van Centra voor Jeugd en Gezin in iedere gemeente. Ouders, kinderen, jongeren en professionals kunnen bij een Centrum Jeugd en Gezin (CJG) terecht met allerlei vragen over opvoeden en opgroeien. Zo'n centrum is een herkenbare, laagdrempelige plek in de wijk.

In 's-Hertogenbosch wordt onderzocht in welke mate deze functie op wijkniveau kan worden gerealiseerd. In Boschveld ligt het voor de hand om de samenwerking rond de functies van een CJG aan te laten sluiten bij de Brede Bossche School. Doel van een CJG is meer samenhang krijgen tussen jeugdbeleid, jeugdgezondheidszorg en de jeugdzorg. Ook de afstemming tussen instellingen in zorgnetwerken voor kinderen en jongeren is onderdeel van een CJG.

Ouders en opvoedingsondersteuning

De opvoeding die kinderen krijgen van hun ouders is voor kinderen een belangrijke basis voor hun ontwikkeling. Naast activiteiten voor kinderen zelf, is in sommige gevallen ook

de opvoedingsondersteuning aan ouders belangrijk. Deze wordt momenteel al door diverse organisaties gegeven, en ook in de toekomst zal hierin geïnvesteerd worden via de samenwerking vanuit het Centrum Jeugd en Gezin. Aandachtspunt voor de toekomst is het betrekken van vaders bij de opvoeding.

In gesprek met het Marokkaans Comité Boschveld

In 2007 wil het Marokkaans Comité gesprekken met Marokkaanse ouders organiseren over kinderen, jeugd en opvoeding. Ze willen zo meer te weten komen over wat er leeft bij ouders en hoe zij op eventuele vragen kunnen inspelen.

Samenwerking binnen de Brede Bossche School

De ontwikkeling van een nieuw gebouw voor de Brede Bossche School (BBS) en de verdere ontwikkeling van de samenwerking tussen de partners leveren een belangrijke bijdrage aan het creëren van goede voorzieningen voor kinderen en buurtbewoners. De volgende paragraaf gaat over de BBS.

Stedelijk beleid: een sluitende zorgstructuur 4- tot 12-jarigen

Voorkomen dat kinderen buiten de boot vallen of zelfs volledig ontsporen door problemen in een vroeg stadium te signaleren en daarop actie te ondernemen. Dat is het doel van het opzetten van een sluitende zorgstructuur rondom kinderen.

Alle betrokken instellingen, zoals peuterspeelzalen, basisscholen, scholen voor voortgezet onderwijs, jeugdgezondheidszorg, maatschappelijk werk, jeugdzorg, jongerenwerk, welzijnswerk en de gemeente werken samen. Voor voorschoolse voorzieningen en onderwijsinstellingen is een cruciale rol weggelegd, omdat kinderen daar het grootste gedeelte van hun jeugd doorbrengen. Een school is meer dan een leerinstelling. Het is de plek waar leer- of gedragsproblemen naar voren komen. Maar dan moet het personeel wel getraind zijn in het herkennen van problemen en weten waar het terecht kan.

Investeer in kinderen met een (taal)achterstand

Er is een relatief grote groep kinderen in de buurt met een achterstand. Bij allochtone kinderen speelt een taalachterstand nogal eens. Uiteraard hebben ouders hierin de belangrijkste taak, evenals de basisschool, peuterspeelzaal en de dreumesgroep. Maar ook andere instellingen, zoals het consultatiebureau, hebben hierin een verantwoordelijkheid.

Door taalachterstanden vroegtijdig aan te pakken, kan deze kinderen een beter toekomstperspectief worden geboden. Naast taal is ook aandacht nodig voor andere achterstanden (sociaal, emotioneel).

In gesprek met bewoners op 14 maart 2007

- De aandachtspunten zijn sterk gericht op kinderen en jongeren in achterstandssituaties. Graag zou ik als aandachtspunt dan óók andere doelgroepen kinderen/ jongeren meer betrekken bij de activiteiten in de wijk. Zodat de integratie en contacten tussen verschillende culturen en verschillende lagen uit de samenleving gestimuleerd worden. Samen spelen, samen leren, elkaar ontmoeten > meer wederzijds begrip. Dit begint bij opvoeding en onderwijs.

Een impuls voor de speelplekken

In de inrichting, de verscheidenheid en de ligging van speelplekken valt nog het nodige te verbeteren. Partijen hoeven niet te wachten met de aanleg van speelplekken tot de vernieuwing van de buurt helemaal klaar is. In samenwerking met de werkgroep van bewoners groen en spelen worden er dit jaar zes plekken aangepakt en verbeterd. Een speelplek aan het Lorentzplein zal in nauwe samenwerking met kinderen rondom het plein en de moeders worden heringericht. De afspraak is dat de kinderen en hun ouders zorgen voor beheer, zodat de speelplek er goed blijft uitzien. Dit geeft naar bewoners aan dat we ook investeren in de zittende bewoners en huidige woonomgeving. Er kan gewerkt worden met speeltoestellen die eventueel later nog verplaatst kunnen worden. Maak er een feestje van, met een vlotte realisatie. Bij de verbetering staat naast mooi, ook de duurzaamheid voorop. De plekken moeten tegen vandalisme kunnen en goed te onderhouden en te beheren zijn. Verder van belang is diversiteit: niet allemaal van hetzelfde. Investeer in één wat grotere plek waar veel te doen is, en een aantal kleinere plekken met name bedoeld voor de kleinere kinderen, dichtbij huis. Voor de ligging geldt: verkeersveilig, met zicht vanuit omliggende woningen, met zitgelegenheid en met de doelgroep naast de deur.

In gesprek met bewoners op 14 maart 2007

- Nu actie voor speelplekken, voor kinderen die er nu wonen.
- Speelvoorzieningen voor alle leeftijdsgroepen (0-6; 6-12; 12-18).
- Realiseren van één grote speelplaats centraal in de wijk, waar kinderen de ruimte krijgen en die aantrekkelijk is voor kinderen van verschillende leeftijden, culturen etcetera.
- Skatebaan voor skateboarden.
- Alles wat genoemd is aan activiteiten voor sport en spel draag ik een warm hart toe!

Hoe laten we dit zien?

- Minder kinderen met een taalachterstand.
- Meer speelplekken met bewoners (her)ingericht en beheerd.

3.2. 't Boschveld: Brede Bossche School

Hoe is het nu?

Basisschool 't Boschveld heeft circa 150 leerlingen en ligt midden in de buurt. De meeste leerlingen op 't Boschveld zijn van allochtone afkomst. Een groot deel daarvan heeft een taalachterstand. Veel autochtone ouders uit Boschveld brengen hun kinderen naar een 'witte' basisschool buiten de buurt (35% van de kinderen in Boschveld).

Sinds 2003 werken verschillende organisaties al samen als Brede Bossche School (BBS) met een netwerk van voorzieningen met onderwijs, welzijn, sport en zorg rond het kind en gezin. Het doel van de BBS is de deelname van kinderen aan de samenleving, het onderwijs en recreatie te bevorderen, mogelijke achterstanden van kinderen weg te nemen en hun sociale vaardigheden te vergroten. De verschillende partners van de BBS willen hierin gezamenlijk investeren. In de herstructureringsplannen van Boschveld is meegenomen dat de BBS een nieuw gebouw krijgt waarin de verschillende voorzieningen bij elkaar komen.

In gesprek met bewoners in het Boschveldoverleg

Kans voor Boschveld: Basisschool 't Boschveld een betere afspiegeling van de buurt laten zijn. Meer profileren als school en het imago van de buurt verbeteren.

Wat willen we?

We willen een BBS in Boschveld met een functie voor de buurt Boschveld en kinderen uit het Paleiskwartier. Een school waar zowel allochtone als autochtone kinderen zich thuis voelen. De school zou een afspiegeling van de buurt moeten zijn, nu en in de toekomst. De nieuwbouw van de school en welzijnsvoorzieningen volgens het concept van de Brede Bossche School biedt kansen voor een ontwikkeling als echte buurtschool. Doordat verschillende partners met elkaar samen werken, kan het welzijn en de zorg rondom de kinderen goed op elkaar worden afgestemd.

Wat is hiervoor nodig?

Samenwerking binnen de Brede Bossche School

De ontwikkeling van een nieuw gebouw voor de BBS en de verdere ontwikkeling van de samenwerking tussen de partners spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van kinderen. De nieuwbouw biedt kansen om van 't Boschveld een echte buurtschool te maken met buitenschoolse activiteiten in samenwerking met verschillende organisaties. Het gebouw moet op basis van de inhoud (het concept) worden ontworpen. De school wordt de ontmoetings- en ontwikkelplek van de buurt. Het is belangrijk om vanaf heden al mogelijkheden te creëren, waarbij autochtone ouders contacten krijgen met allochtone ouders, bijvoorbeeld via wijktheater of via gerichte peuteractiviteiten. De werkgroep Brede Bossche School werkt het concept en de nieuwbouw uit.

Samenwerking bewoners en schoolteam noodzakelijk

Om van 't Boschveld een echte buurtschool te maken, is het noodzakelijk bewoners (ouders) vanaf het begin bij de ontwikkeling te betrekken. Alleen met een initiatief van een redelijk aantal autochtone ouders om hun kind naar de BBS te laten gaan en een schooldirectie en -team dat samenwerkt met deze ouders, is een ontwikkeling van een school als afspiegeling van de buurt mogelijk. Dit vraagt van het schoolteam dat zij zich openstelt voor en betrokken is bij de buurt en outreachend werkt om allerlei ouders aan hun school te binden. Wellicht draagt scholing of training van het team bij om zo te kunnen werken. Van ouders vraagt het inzet op de school en betrokkenheid bij de schoolcarrière van kinderen. Via lokale coördinatoren worden buurtbewoners intensief betrokken bij de BBS.

In gesprek met bewoners op 14 maart 2007

- School voor de buurt: denkt de werkgroep dat even op te lossen? Hier is méér voor nodig.
- Brede Bossche School is niet de oplossing voor alles.
- Grote gymzaal in Brede Bossche School, zodat jongeren kunnen sporten.
- Kunst en muziek voor jongeren in de Brede Bossche School.
- Locatie Brede Bossche School is belangrijk. School op een rustige plek.
- Aan een gezellig plein.
- Aandacht voor kinderen die nu op school zitten.

Hoe laten we dit zien?

- In 2010 opening school.
- Groei in aantal autochtone kinderen.
- Inzet van ouders op de school!

3.3. Jongeren: plekken, opvoeding, school en overlast

Hoe is het nu?

Er is een grote groep kwetsbare jongeren. Er zijn veel vroegtijdige schoolverlaters onder jongeren, die daarmee ook weinig perspectief hebben op de arbeidsmarkt. Van een deel van de jongeren ondervindt de buurt ook overlast; zij hangen rond in de buurt, intimideren nogal eens en er is ook criminaliteit. Professionals geven aan dat deze jongeren vaak niet of nauwelijks aanspreekbaar zijn op hun gedrag. Het stationsgebied trekt ook van buiten de buurt mensen aan met crimineel gedrag. Dit heeft een negatieve invloed op jongeren in Boschveld. Insteek van jongerenwerk is het voorkomen dat jongeren afglijden naar criminaliteit en risicogroepen stimuleren om het rechte pad op te gaan. Afspraken over de aanpak van deze groepen tussen politie, jongerenwerk en gemeente verlopen goed. De samenwerking met jeugdreclassering verloopt minder.

Bewoners zijn niet tevreden over de voorzieningen voor jongeren. De laatste jaren is hier wel in geïnvesteerd (voetbalkooi, Boschveld Boys, Sport en Bewegen, activiteiten basisschool, Divers en pastoraal buurtwerk). Onder de jeugd is het lidmaatschap van sportverenigingen teruggelopen van 51% in 2000 naar 33% in 2004.

Wat willen we?

Om de jeugd goede kansen te geven, moet daar in geïnvesteerd worden. Dan gaat het niet alleen om het beperken van overlast door (kleine) groepen jongeren. We willen inzetten op een goed toekomstbeeld voor jongeren. Door hen, met ouders en werkers, waar nodig te helpen met een goede startkwalificatie voor de arbeidsmarkt, door voldoende activiteiten en door ontplooiingsmogelijkheden te bieden in de buurt.

Wat is hiervoor nodig?

Plekken voor en door jongeren

We willen inzetten op informele plekken in de buurt voor en door jongeren. We bedenken die plekken niet alleen in het stedenbouwkundig plan, maar met de mensen om wie het gaat. Daarnaast zetten we in op een goed jongerencentrum met zo veel mogelijk eigen beheer door jongeren samen met ouders en jongerenwerker(s). Alertheid op uitsluiting van bepaalde groepen en op criminele activiteiten is noodzakelijk. Ideeën en initiatieven van jongeren om iets op te zetten, iets te organiseren, te ondernemen, moeten snel hun weg vinden naar uitvoering. De jongerencontactambtenaar van de gemeente en de jongerenwerker van Divers zijn hiervoor de aangewezen contactpersonen. Instellingen, corporaties en gemeente werken mee aan een vlotte realisatie van suggesties, hoe klein ze ook zijn. DOE-gelden om initiatieven van jongeren te ondersteunen kunnen hierbij helpen.

Daarnaast grijpen we specifiek sport aan als uitdaging voor jongeren, maar ook om contact te hebben met de jeugd. Om het juiste programma van activiteiten te kunnen samenstellen, is het noodzakelijk om meer te weten over de motieven van de in Boschveld wonende jongeren om ergens wel of niet te gaan sporten. Ook de redenen van het teruglopend aantal jongeren dat lid is van een sportvereniging zijn relevant. We stellen voor om onder de jeugd in Boschveld te onderzoeken wat redenen zijn om wel of niet te sporten, zodat de gemeente en het welzijnswerk daar beter op kunnen inspelen.

In gesprek met bewoners op 14 maart 2007

- Een mooie plek voor jongeren is goed; nu ervaar ik regelmatig 'overlast' van hangjongeren. Maar ja, zij moeten ook ergens naartoe; dus graag een plek waar ze zich thuis voelen.

Voorkomen en zo vroeg mogelijk bijsturen

Investeren in preventie: voorkomen dat jongeren 'afglijden' naar het drugsmilieu of de criminaliteit. Investeren in een goede startkwalificatie voor de arbeidsmarkt. Gezamenlijk voor een vangnet zorgen voor jongeren die buiten de boot dreigen te vallen. De bestaande netwerken voor jeugdhulpverlening worden voortgezet. Afstemming van de aanpak van probleemjongeren is lastig, omdat dit provinciaal geregeld is via Jeugdzorg. De gemeentelijke invloed is minimaal. Boschveld heeft een overzichtelijke schaal, die het mogelijk maakt om met veel jongeren en ouders in contact te komen. Er is een preventief tienerproject dat zich richt op groep 8 en eerste jaar van het voortgezet onderwijs. Deze lijn doortrekken, want schoolverlaters ontstaan in latere jaren. Ze komen pas weer in beeld bij het jongerenwerk als ze voor overlast zorgen. Hier is preventief meer mogelijk. Ook door de inzet van buurtvaders / -moeders of in gesprek met ouders willen we problemen zo veel mogelijk voor zijn en tijdig bijsturen. Dit moet op stedelijk niveau worden opgepakt. Ook de wijkagent heeft een rol in het aanspreken van jongeren en het signaleren van problemen.

In gesprek met bestuur All in the mix, jongerenwerker en 10 jongeren uit Boschveld

Wat zij belangrijk vinden:

- *Ruimte voor jongeren.*
Met stip op nummer 1: een eigen ruimte. De jongeren willen graag een plek/ buurthuis voor jongeren waar (ook 's avonds) iets te doen is, zoals playstation, biljart en tafeltennis. Zo veel mogelijk beheerd door henzelf, ouders en de jongerenwerker. De ruimte die er nu in het buurthuis is voor de jongeren, de kelder, is absoluut geen fijne plek. Gevolg: ze hangen op straat. Daar hebben vervolgens andere bewoners weer overlast van.
- *Voetbalkooi en andere speelplekken*
Zowel de jongens als de meiden zijn heel tevreden over de voetbalkooi en maken er regelmatig gebruik van. De meiden zouden overigens wel hun eigen voetbalkooi willen. Ook speelplekken zijn belangrijk. Deze zijn hard aan verbetering toe. De laatste jaren is er in Boschveld te weinig in de speelvoorzieningen geïnvesteerd.
- *Meer politietoezicht*
Meer politie op straat, om inbraken en drugsoverlast tegen te gaan en om contact met de bewoners (specifiek jongeren) op te bouwen.
- *Meer activiteiten voor meiden*
Er zouden meer activiteiten voor meiden in de wijk moeten komen. All in the Mix is daarom opgericht. Zelfstandigheid is belangrijk voor All in the Mix. Daarbij hoort ook financiële onafhankelijkheid. Vanuit het jongerenwerk bij Divers wordt er nog weinig tijd aan meiden besteed. De (probleem)jongens eisen veel aandacht op. Vanaf april 2007 zijn er uren opbouwwerk voor meidenactiviteiten.
- *Huiswerkbegeleiding*
Eén maal per week is er een huiswerkgroep voor kinderen uit groep 8 van de basisschool. De jongerenwerker en All in the Mix zien liever dat er vaker per week én ook voor groep 6 en 7 echte begeleiding is bij het maken van huiswerk (dus met een begeleider die ook kan helpen met de huiswerkstof).
- *Een nette buurt*
Er ligt veel rommel op straat in Boschveld. De straatcontactpersonen in Boschveld zijn erg actief om hierin verbetering te krijgen. Zij organiseren jaarlijks een actie 'Boschveld boent', waarbij ook kinderen en jongeren betrokken zijn. Volgens de jongeren zou zo'n actie vaker gehouden moeten worden.
- *Vernieuwen van het winkelcentrum*
Het is belangrijk dat het winkelcentrum vernieuwt en veiliger wordt.

Ontwikkeling via opleiding en werk

Een mogelijkheid van persoonlijke begeleiding van jongeren is coaching door (jong)volwassenen die als voorbeeld kunnen gelden voor jongeren. Daarnaast willen we de kansen van jongeren op de arbeidsmarkt vergroten door te zorgen voor voldoende werkervaringsplekken of stages. Hier is een rol voor het bedrijfsleven weggelegd. De corporaties gaan na wat zij zelf of bedrijven waar zij mee werken hierin kunnen betekenen. Niet alleen de beschikbaarheid van stageplekken is een probleem, maar ook de werkhouding. Een vorm van maatschappelijke begeleiding aan jongeren zou een oplossing kunnen zijn.

Harde aanpak wangedrag

Van jongeren en volwassenen met overlastgevend gedrag en/of crimineel gedrag gaat een voorbeeldfunctie uit voor andere jongeren. Zij krijgen als beeld mee dat dergelijk gedrag normaal en stoer is en status oplevert. Politie, justitie en gemeente werken al samen om dergelijk wangedrag hard aan te pakken. Lik op stuk beleid, waarbij ook niet wordt geschuwd spullen die status verlenen (denk bijvoorbeeld aan een scooter) in beslag te nemen bij een overtreding. Daarmee wordt ook het bijbehorend imago aangepakt. De boodschap: wangedrag, overlast en criminele activiteiten is voor losers. Hun gedrag is niet normaal. Gezien de ligging van Boschveld bij het station is een blijvende inzet vereist op de aantrekkende werking van criminelen rondom stationsgebied en de invloed hiervan op jongeren uit Boschveld.

Een van de elementen van het stedelijke Veiligheidshuis is het Overleg Risico Jongeren (ORJ). Het ORJ pakt jongeren in het criminele circuit aan. Hierin zitten het Openbaar Ministerie, politie, Raad voor de Kinderbescherming, Jeugd Preventie Project en leerplicht. Zij bespreken groepen en ook de aanpak van jongeren uit de gemeente 's-Hertogenbosch die door hun gedrag risico lopen om op het verkeerde pad terecht te komen. De individuele problematiek komt wekelijks aan de orde in het CRJ-overleg tijdens de casuïstiekbepreking over risico jongeren .

In gesprek met het Marokkaans Comité Boschveld

"Het lijkt wel of dealers een vergunning hebben. Het zijn mensen van elders die hier rondom het winkelcentrum hun drugs verhandelen en gebruiken. Vaak wordt er helemaal niet tegen opgetreden. Kinderen en jongeren staan erbij en kijken er naar, bijvoorbeeld onderweg van school naar huis. De invloed die dat heeft op onze kinderen is erg gevaarlijk. We maken ons daar zorgen om".

Hoe laten we dit zien?

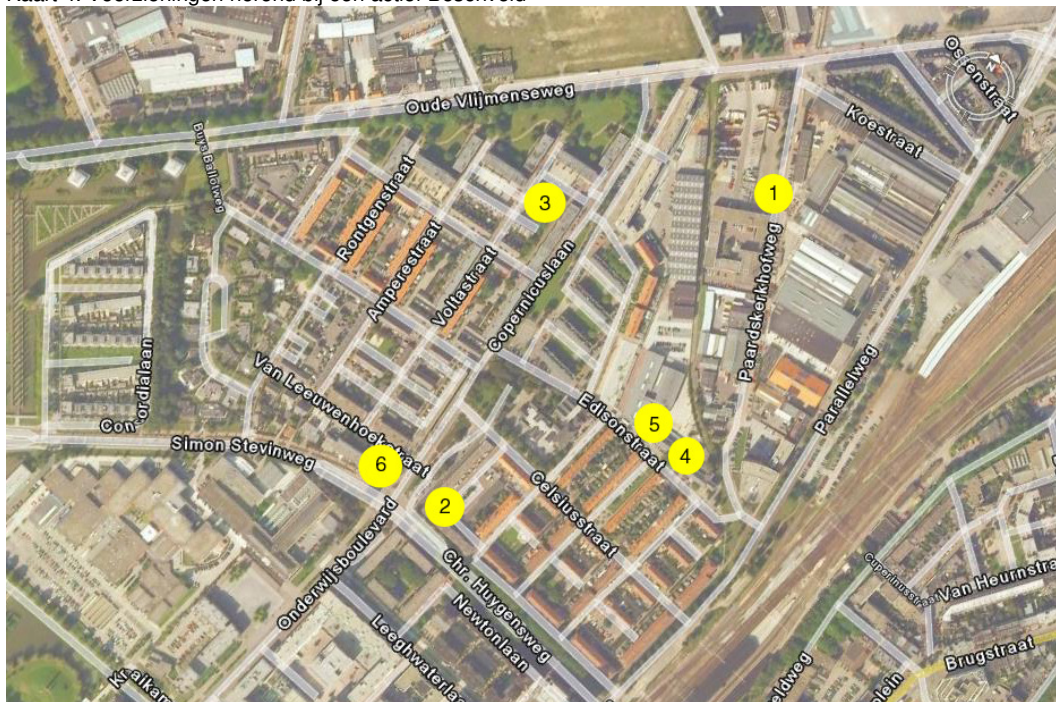
- 10% daling aantal vroegtijdige schoolverlaters.
- Daling aantal ouders dat zorg voor kinderen te zwaar vindt.
- Meer betrokkenheid van jongeren bij het onderhoud en beheer van jongerenplekken.
- Aantal 16-23 jarigen dat werkt of leert stijgt met 10%.
- Meer stageplekken voor jongeren uit Boschveld via instellingen die in Boschveld actief zijn.
- Minder jongeren in criminaliteit en/of drugshandel.

4. Boschveld, een actieve buurt

Boschveld is een levendige buurt waar gewoond en gewerkt wordt. Een buurt met activiteiten en ontmoeting op verschillende plekken. Denk bijvoorbeeld aan de snackbar, de winkel, het ouder-kindcentrum, de wijkplaats, de Westhoek, basisschool 't Boschveld, maar ook de voetbalkooi. Vandaar de naam van dit laatste hoofdstuk: een actieve buurt.

Kaart 4: Voorzieningen horend bij een actief Boschveld

1. Bedrijventerrein Boschveld
2. Winkelcentrum
3. Wijkplaats Pastoraal buurtwerk
4. Buurthuis Boschveld
5. OKC Ouder-kindcentrum
6. Westhoek Steunpunt Ouderen

Wat vinden we belangrijk?

In dit laatste hoofdstuk kunt u lezen wat we belangrijk vinden voor Boschveld als actieve buurt. Dit zijn:

1. Recreatie, sport en cultuur als motor voor verbindingen (paragraaf 1).
2. Winkels, bedrijven en mobiliteit in een gemengde buurt (paragraaf 2).
3. Een schone, hele en veilige buurt (paragraaf 3).
4. Aanpakken van overlast van mensen buiten de buurt (paragraaf 4).

Landelijke tendensen die ook Boschveld als actieve buurt raken

Toenemende mobiliteit

Mensen zijn de afgelopen eeuw mobieler geworden. Het autobezit neemt nog steeds toe. Wonen, werken en vrije tijd vinden lang niet altijd meer in dezelfde gemeente plaats. Daar hoort een toenemend aantal verplaatsingen bij. Het aantal auto's op de Nederlandse snelwegen neemt toe. Voor onze dagelijkse boodschappen zijn we niet aangewezen op de buurtwinkel. Het is snel, efficiënt en goedkoop om ze eens in de week bij een grote supermarkt in te kopen. Of te laten bezorgen door Albert. Familie en vrienden kunnen net zo goed op afstand wonen. Met mail, telefoon en afspraken onderhouden we onze persoonlijke relaties. Niet iedereen is even mobiel. Met name bij de groep die minder mobiel is ontstaan problemen bij de bereikbaarheid van voorzieningen of van andere mensen. Denk bijvoorbeeld aan ouderen of moeders met kinderen die geen auto of rijbewijs hebben.

Schaalvergroting en bundeling van voorzieningen

In heel Nederland zien we dat er een schaalvergroting van voorzieningen optreedt. Dit speelt met name bij commerciële voorzieningen, zoals winkels. Om voldoende winst te kunnen maken, is er genoeg draagvlak nodig in de buurt. Door de schaalvergroting zie je met name de kleinere buurtwinkels verdwijnen. Zij kunnen hun hoofd niet meer boven water houden door de concurrentie met grote winkelketens en supermarkten. Hierdoor zie je veelal een verschraving van het aantal en de soort winkels in buurtwinkelstrips. Waar voorheen nog een bakker en een supermarkt om de hoek, in de buurt was, zie je nu geen winkels meer. Mensen ervaren dit vaak als een achteruitgang van de buurt. De toegenomen mobiliteit heeft dit ook in de hand gewerkt. Mensen zijn in staat om hun kind elders naar school te brengen of om ergens anders de boodschappen te doen waar het goedkoop is, je goed kan parkeren of waar het gewoon een prettige winkel is.

4.1. Recreatie, sport en cultuur als motor voor verbindingen

Hoe is het nu?

In Boschveld is een aantal plekken in de buurt voor vrije tijdsbesteding. Denk aan de speelplekken, de voetbalkooi, de spelcontainer, de parkjes, maar ook activiteiten voor de buurtbewoners in het buurthuis, het Ouder-Kindcentrum, de Westhoek en De Wijkplaats. Bewoners geven aan niet erg tevreden te zijn over de voorzieningen voor ouderen en voor jongeren. Uit de inventarisatie blijkt dat er in Boschveld per woning 27 m² openbaar groen is. Vergeleken met de hele gemeente 's-Hertogenbosch is dit erg laag; het gemiddelde voor de hele gemeente ligt op 63 m² openbaar groen per woning.

Wat willen we?

Boschveld kenmerkt zich nu door een levendig straatbeeld, overdag en in de avond. Dit willen we in positieve zin versterken. In de gemengde stadsbuurt Boschveld zien we plekken en activiteiten in de buurt als basis voor ontmoetingen en contacten tussen mensen. We willen dat Boschveld uitnodigend is om een ommetje maken, je hond uit te laten, even te kletsen, naar een speelplek te gaan, te sporten, een cursus te volgen, een kaartje te leggen of koffie te drinken. We zien sport en spel als kansen voor kinderen en jongeren om meerdere doelen te bereiken, namelijk:

- bezig zijn met iets uitdagends;
- het bevorderen van contacten tussen verschillende groepen mensen;
- sport en beweging als gezonde manier van leven;
- het bespreken en bijbrengen van normen en waarden.

Wat is daarvoor nodig?

Elkaar informeel ontmoeten

In hoofdstuk 1 is al voorgesteld: voldoende logische plekken om andere mensen te ontmoeten. Zowel buiten als binnen. Nu is het zo dat de levendigheid in de openbare ruimte de buurt door onoverzichtelijke plekken ook deels als onveilig wordt ervaren. Er ligt een kans om hier in te investeren en die levendigheid in positieve zin te benutten. Ook in het nieuw te ontwerpen deel van de buurt kan het hoogwaardig, op ontmoeting gericht ontwerpen van de openbare ruimte (overzichtelijke pleinen etc.) een forse impuls geven. Het aantrekkelijk een ommetje maken door de buurt (verbinding oude en nieuwe deel) is aan te bevelen. De opzet van nieuwe ontmoetingsplekken is kleinschalig, overzichtelijk, met zichtrelaties vanuit omliggende woningen of vanaf de straat het gebouw in, laagdrempelig en met de mogelijkheid om even te zitten en wat te drinken of te eten. Ook winkels (in het winkelcentrum, maar ook in de bestaande winkelstrips) fungeren als ontmoetingsplekken.

In gesprek met beroepskrachten

Maak spontane (onorganiseerde) ontmoetingen mogelijk in de buurt op diverse plekken, bijvoorbeeld met picknickplaatsen of een pleintje. Daarnaast is het idee geopperd om op het niveau van een flat of complex woningen een ontmoetingsruimte te maken, onder meer voor mensen die alleen wonen.

Ruimten voor activiteiten zichtbaar en gebundeld in BBS

Het beter afstemmen en samenbrengen van activiteiten en ontmoetingsplaatsen kan de aanwezige voorzieningen zichtbaarder en toegankelijker maken voor iedereen. Het biedt ook meer mogelijkheden voor ontmoeting tussen groepen buurtbewoners. Daarnaast kan het efficiënter zijn om het gebouw en het beheer te delen met andere voorzieningen. Gezien de schaal van Boschveld, een buurt met zo'n 3.300 inwoners, is het ook nog eens heel logisch om 1 hart van de buurt te maken.

Nieuwbouw van de Brede Bossche School is een logische plek om ontmoetingsplekken, activiteiten en voorzieningen te concentreren. We stellen voor om bij de Brede Bossche School voorzieningen te bundelen rondom de thema's: kinderen, jeugd, educatie, opvoeding, spel, sport en cultuur.

Om de Brede Bossche School tot een succes te maken, moeten de groepen of organisaties die er gebruik van gaan maken, betrokken worden in de ontwikkeling. Het is zaak om de succesfactoren voor een bepaalde voorziening ook in de nieuwe situatie te faciliteren. Dit kunnen bijvoorbeeld zijn:

- zeggenschap over het gebruik van de ruimte;
- een open zichtrelatie met de straat;
- laagdrempelig;
- lage huur;
- centrale ligging in de wijk;
- openingstijden.

Het Ouder-Kindcentrum, de Wijkwinkel, de Wijkplaats, het buurthuis en de Westhoek bepalen de voor hen relevante succesfactoren en brengen die in bij de ontwikkeling van de Brede Bossche School of de woonzorgvoorziening.

In gesprek met beroepskrachten

Georganiseerde ontmoetingsplekken voor bewonersactiviteiten zijn nu te veel versnipperd over de buurt (Westhoek, buurthuis 't Boschveld, Wijkplaats, OKC). Als verschillende bewonersgroepen onder 1 dak zitten, is er meer gelegenheid elkaar te leren kennen. Nieuwbouw van een Brede Bossche School in Boschveld biedt kansen voor de brede, multiculturele ontwikkeling van ontmoeting. Door meer coördinatie versterken de organisaties en activiteiten elkaar en verbetert het vangnet in de wijk.

Goed groen in de buurt

Groen in de buurt is belangrijk. Kwalitatief goed groen, dat goed is onderhouden. Kwaliteit gaat voor kwantiteit. Het gaat er om een mooie en goed onderhouden openbare ruimte te hebben, waarin ook het groen zijn plek heeft. Het merendeel van het groen is verboden voor het uitlaten van honden. Daar zijn apart aangegeven plekken voor bedoeld. In de fysieke plannen moet daar in voldoende mate rekening mee worden gehouden.

Kunst(enaars) in de wijk, voor de wijk en met de wijk

Een voorstel vanuit de werkgroep is kunstenaars die in Boschveld wonen (of hun atelier ruimte hebben) met bewoners aan projecten te laten werken, die uiteindelijk ergens in de buurt of in een gebouw of voorziening een plek krijgen.

Hoe laten we dit zien?

- Meer buurt- / bewonersactiviteiten in de buurtvoorzieningen.
- Hogere tevredenheid over groenvoorzieningen.

In gesprek met bewoners op 14 maart 2007

- Activiteiten niet alleen op één punt, maar overal activiteiten, levendigheid op straat.
- Misschien toch ook activiteiten op meerdere plekken in de wijk.
- Leuk café met terras in Boschveld.
- Heel graag een park(je) met bomen en banken om te genieten en elkaar te ontmoeten.
- Verspreiding van winkels en horeca.
- Nieuw centrum tussen veemarkt en spoor, bij aan te leggen oude haven.

4.2. Winkels, bedrijven en mobiliteit in de gemengde buurt

Hoe is het nu?

De bedrijvigheid in de wijk is geconcentreerd op enerzijds het bedrijventerrein Boschveld en het voormalige EKP-terrein (grootste bedrijven: Grasso, Afvalstoffendienst en hoofdkantoor Laurus Nederland), anderzijds is het winkelcentrum een economische pijler van de wijk. In 2004 waren er in de wijk Boschveld 189 bedrijven gevestigd met 1.381 werkzame personen.

Het winkelcentrum van Boschveld is al jarenlang een probleemgebied. De kwaliteit van het gebied is beneden de maat, veel winkels zijn verwaarloosd en soms een dekmantel voor illegale praktijken. Het winkelcentrum heeft maar weinig echte buurtwinkels. Uit de analyse blijkt dat bewoners drugs-overlast als meest voorkomende vorm van overlast noemen. De overlast die bewoners ervaren heeft met name te maken met: het rondhangen op straat, in portieken en trappen en het handelen/dealen. Ook wordt genoemd inbraak in auto's, overlast door jongeren die blowen, softdrugsgebruik en het achterlaten van spuiten en vuil. De overlast concentreert zich in en rondom het winkelcentrum. Bewoners ervaren het gebied rondom het winkelcentrum 's avonds ook als onprettig en sociaal onveilig.

Een vrij grote groep bewoners in Boschveld heeft geen auto, en is aangewezen op het openbaar vervoer. Dat is in Boschveld erg goed; het station ligt op loopafstand en de stadsdienst rijdt langs de buurt. Het aantal bushaltes en de ligging in Boschveld laat te wensen over. Parkeren wordt in Boschveld een steeds groter probleem. Het wordt steeds drukker met auto's in de wijk, onder andere van bezoekers en treinreizigers. Daarnaast ondervinden bewoners hinder van auto's en busjes bij basisschool 't Overpad. Er is op een aantal plekken betaaldparkeren en vergunningparkeren ingevoerd. Er is onvoldoende draagvlak bij bewoners om het aantal plekken met vergunningparkeren uit te breiden.

In gesprek met bewoners in het Boschveldoverleg

Kansen voor Boschveld:

- Horeca gericht op de buurt en niet op mensen van buitenaf. Bewoners willen niet alleen de lasten, maar ook de lusten.
- Kleinschalige activiteiten bevorderen (zoals atelier of fietsenmaker) door lage huren of startsubsidies. Dit zijn ontmoetingplekken in de wijk.

Wat willen we?

Een mooi winkelcentrum met goede buurtwinkels draagt bij aan een buurt waar mensen prettig kunnen leven. Ook willen we ouderen en gezinnen behouden en aantrekken, dus extra aandacht voor veiligheid is noodzakelijk. Met name het gebied rondom het winkelcentrum moet hiervoor stevig worden aangepakt. Daar hoort bij dat er voor de overlastgevers op stedelijk niveau voldoende opvang en begeleiding op maat zijn. Maar we zijn ook reëel. Boschveld is en blijft een stadsbuurt met daarbij ook de behorende overlast. We willen er echter voor zorgen dat de overlast die er in de wijk is, van een voor de bewoners acceptabel niveau is.

Boschveld zien we als een gemengde stadsbuurt. Daar hoort ook in de toekomst bedrijvigheid bij. De wijk economie draagt bij aan de levendigheid van de buurt, ook overdag. Bedrijven zorgen daarnaast voor werkgelegenheid voor de stad 's-Hertogenbosch en het versterkt weer andere bedrijven in en om de wijk die producten of diensten leveren.

We willen dat de winkels, bedrijven en voorzieningen goed en veilig zijn te bereiken.

Wat is hiervoor nodig?

Een beter functionerend buurtwinkelcentrum

Een goed winkelcentrum is essentieel voor de leefbaarheid in de buurt en voor het behouden en aantrekken van ouderen en gezinnen. Vanuit de sociale visie geven we de werkgroep winkelcentrum de volgende aandachtspunten mee:

- We willen in Boschveld vooral ouderen en gezinnen behouden en aantrekken. Voor die doelgroepen is een goede en betaalbare supermarkt in de buurt wenselijk.
- Opknappen is noodzakelijk, zowel het winkelcentrum als de openbare ruimte.
- Aanpak van de veiligheid rondom het winkelcentrum. Juist in dit gebied ervaren Boschvelders veel overlast van mensen buiten de buurt. Blijvende aandacht en herijking van gemaakte afspraken tussen politie, gemeente, handhavingsteam en ondernemers in het winkelcentrum.
- De nieuwbouw van woningen en het toevoegen van woningen op voormalige bedrijventerreinen bieden kansen voor een verbeterd draagvlak voor het winkelcentrum en voor overige voorzieningen.

Geïntegreerde aanpak winkelcentrum en omgeving

Onlangs is door het College van Burgemeester en Wethouders besloten tot een geïntegreerde aanpak van het winkelcentrum Boschveld op korte termijn, bestaande uit de volgende maatregelen:

- Meer toezicht in en rondom het winkelcentrum: politie, spoorwegpolitie en stads-toezicht trekken samen op en stemmen de surveillances op elkaar af.
- We ondersteunen actief de vorming van een multicultureel buurtvadercomité en maken afspraken over onder andere hun rol in het toezicht, dit jaar nog is dit comité op straat actief.
- Het verlichtingsniveau van het winkelcentrum zal worden verhoogd: onder de winkeloverkapping en openbare verlichting zal worden verbeterd.
- De winkeleigenaren van wie we vermoeden dat die zich bezig houden met criminele activiteiten worden aangepakt, in samenwerking met bijvoorbeeld de belastingdienst, de politie, de voedsel- en warenautoriteit.
- We bewegen winkeleigenaren het uiterlijk aanzien van de winkels te verbeteren. Mogelijk in co-financiering met de gemeente.
- Camera's worden geplaatst, op termijn gekoppeld aan het cameratoezicht van het station. Op de monitorbeelden zal actief worden gereageerd.
- In het kader van heroriëntatie Boschveld zal een visie worden ontwikkeld op de toekomst van het winkelcentrum.

Kleinschalige bedrijvigheid welkom in Boschveld

We zetten in op menging van de functies wonen en kleinschalige bedrijven. Meer dan nu het geval is. Bij het behoud of het aantrekken van bedrijven moeten deze passen bij het prettig kunnen wonen en leven in Boschveld.

We willen startende ondernemers aantrekken en behouden. Het bieden van betaalbare huisvesting voor startende ondernemers, in bijvoorbeeld bedrijfsverzamelgebouwen maakt van Boschveld een echte actieve stadsbuurt. Het gebouw van Grasso zou hier goed voor in aanmerking kunnen komen. Vanwege het monumentale karakter mag dit complex niet gesloopt worden, en zou het goed kunnen worden omgevormd tot een bedrijfsverzamelgebouw.

In gesprek met bewoners in het Boschveldoverleg

Sinds begin 2007 staat het Lauruskantoor leeg. Suggestie om basisschool 't Boschveld tijdelijk te plaatsen in het kantoorgebouw van Laurus om snel met fase 2 van de vernieuwing van Boschveld te kunnen beginnen, zonder dat daar sloop van woningen voor nodig is.

Logische en veilige loop- en fietsroutes

In de opzet van de wijk houden we rekening met logische en veilige routes tussen buurten en naar voorzieningen. Ook in de toekomst blijven in Boschveld loop- en fietsroutes belangrijke manieren om van A naar B te gaan. Let daarbij op voldoende zicht vanuit woningen op de routes, goede verlichting, bankjes en oversteekplaatsen. Speciale aandacht vraagt de werkgroep voor meer haltes van de stadsbus in de buurt.

Hoe laten we dit zien?

- Hogere waardering van het winkelcentrum.
- Betere plekken voor de bushaltes.;
- Overlast rondom drugsdealen en -gebruik daalt.
- In het kader van het gemeentebrede project IV POWER (Integrale Veiligheid Praten Over Werk En Resultaten) wordt ook de aanpak van het winkelcentrum in Boschveld gemonitord.

4.3. Een schone, hele en veilige buurt

Hoe is het nu?

Op een aantal plekken is de woonomgeving verwaarloosd. In vergelijking met de hele gemeente 's-Hertogenbosch is er betrekkelijk weinig openbaar groen. Op een aantal plekken voelen bewoners zich in toenemende mate onveilig: het winkelcentrum, pleinen met garageboxen achter de flats, een aantal pleinen waar vaak jongeren rondhangen en 'enge' gangen en doorkijkjes.

In gesprek met bewoners in het Boschveldoverleg

Kansen voor Boschveld:

- Daadkrachtig optreden van instanties (politie/ corporatie) én daadkrachtig optreden van bewoners tegen overlast.
- Geen onveilige plekken creëren in het nieuwe plan: zicht op de openbare ruimte.

Wat willen we?

Met de vernieuwing van Boschveld wordt de komende jaren ook de woonomgeving flink opgeknapt. Daar zijn investeringen in openbaar groen en in de kwaliteit van speelplekken voor nodig. Een centrale plek of een plein in de wijk fungeert als ontmoetingsruimte. We willen het aantal straatcontactpersonen uitbreiden. Gemeente, politie, afvalstoffendienst, corporaties zorgen er met de straatcontactpersonen voor dat de wijk schoon, heel en veilig is. Doel is dat bewoners vertrouwen hebben in hun buurt en er zelfs een tikkeltje trots op zijn. In ieder geval willen we toe naar een situatie waarin bewoners opkomen om hun eigen buurt prettig leefbaar te houden. Mensen durven elkaar aan te spreken op vervuiling of vernieling. En bewoners kunnen vertrouwen op de inzet van instanties als gemeente, politie en corporaties. Mogelijk kan uit de extra noodzakelijke werkzaamheden tijdens de vernieuwing ook werkgelegenheid ontstaan.

In gesprek met het Handhavingsteam

Het handhavingsteam pleitte voor:

- meer betrokkenheid en verantwoordelijkheid van bewoners bij hun woonomgeving;
 - openheid en bespreekbaar maken van problemen;
 - een gemengde wijk waar bestaand en nieuw op elkaar aan sluiten;
 - kennis en acceptatie van mensen met verschillende achtergronden en gebruiken;
 - het toepassen van goed groen: toegankelijk en met zicht vanuit de woningen;
 - het aanpakken van vervuiling en vernielingen;
- om zo de negatieve spiraal van geen verantwoordelijkheid durven of willen nemen voor je woonomgeving te doorbreken.

Wat is hiervoor nodig?

Zicht op en oplossen van problemen achter de voordeur

Je betrokken voelen bij je buurt en de woonomgeving kan pas als de basis van huisvesting, rond kunnen komen en veilig zijn, in orde is. Bewoners die bezig zijn met hun dagelijkse problemen, met overleven, hebben geen tijd om zich druk te maken over hun leefomgeving. In sommige gevallen is de financiële bijdrage voor het ophalen van grofvuil al te veel. Ook het veranderen van de houding van kinderen en jongeren ten opzichte van het schoon en heel houden van speelplekken, groen of bushaltes, begint met de opvoeding thuis. In het tweede en derde hoofdstuk gaan we hier al verder op in.

Versterken en verbreden bestaande handhavingsteam

In Boschveld functioneert een handhavingsteam dat zich bezig houdt met het schoon, heel en veilig houden van de woonomgeving.

Door middel van straatcontactpersonen uit de buurt zelf, worden problemen gesignaleerd en gezamenlijk opgepakt. We willen een verbreding van de straatcontactpersonen.

Verbreding enerzijds in het aantal personen; meer bewoners betrekken bij het onderhoud van de buurt. Anderzijds ook in het aantal taken en verantwoordelijkheden. Dit kan bijvoorbeeld door te werken met groenbud-

getten waarin bewoners zelf aan kunnen geven op welke wijze er in het groen in de buurt geïnvesteerd moet worden. Verbeterpunt is de afstemming en daadkracht van de organisaties (gemeente en corporaties) in het beheer van de openbare ruimte in

Boschveld. Het handhavingsteam heeft bovendien een schat aan ervaring die waardevol is voor het stedenbouwkundige plan.

Schoon, heel en veilig TIJDENS de herstructurering

De herstructurering komt eraan voor Boschveld. In fase 1 wordt een deel van de wijk gesloopt. Ervaringen elders leren dat er veel overlast kan ontstaan tijdens het slopen en bouwen zelf. Het is belangrijk om tijdens deze periode aandacht te hebben voor de fysieke leefbaarheid. En vooral ook het gevoel van veiligheid. Daarom maakt de corporatie voor elk sloop/nieuwbouwproces een apart beheerplan, waarin staat welke maatregelen de corporatie neemt om de leefbaarheid tijdens dit proces te garanderen.

Verbeteren woonomgeving

Naast nieuwe inrichting van de woonomgeving bij nieuwbouw, willen we ook investeren in onderhoud en verbetering van bestaande plekken (achterpaden verlichting, enge hoeken en gangen, huidige speelplekken). Een aanpak samen met bewoners staat voorop. Een voorbeeld is het houden van werkateliers met bewoners over specifieke plekken in de wijk, gevolgd door een vlotte realisatie van verbeterpunten. In delen die behouden blijven kan al op korte termijn worden begonnen met herinrichting. Het geeft bewoners vertrouwen in hun buurt als zij zien dat partijen hun buurt op bepaalde punten mooier en beter maken.

Een buurtbedrijf werkt aan het onderhoud van de wijk

Met de vernieuwing en bij het onderhouden van de buurt, is er nogal wat werk aan de winkel. Corporatie en gemeente bekijken de mogelijkheden van het koppelen van mensen uit de buurt aan de werkzaamheden die ontstaan. Werkzaamheden kunnen zijn: surveillance, klussen in huis, helpen verhuizen en onderhoud van de woonomgeving. Het opzetten van een buurtbedrijf behoort tot de mogelijkheden.

Hoe laten we dat zien?

- Score leefbaarheid blijft tijdens de vernieuwing minimaal gelijk.
- Tevredenheid openbare ruimte stijgt.
- Meer straatcontactpersonen.
- Storten van grofvuil neemt af.
- Meer bewoners doen meer bij de jaarlijkse wijkshow en de schoonmaakacties van Boschveld boent.
- Gevoel van veiligheid stijgt.

5. Samenvatting

De sociale visie vormt samen met het fysieke spoor het wijkplan voor Boschveld. Aan de sociale visie hebben bewoners, de gemeente 's-Hertogenbosch, Divers, het pastoraal buurtwerk en de woningcorporaties Brabant Wonen en Zayaz gewerkt.

Vier thema's ('paraplu's') vormen de kapstok voor de sociale wijkvisie. De thema's zijn:

1. Boschveld, een gemengde buurt
2. Boschveld, een zorgzame buurt
3. Jong zijn in Boschveld
4. Boschveld, een actieve buurt

Per thema wordt in de sociale visie benoemd hoe het daar nu mee staat, wat de partijen willen, wat daarvoor nodig is en hoe de maatregelen meetbaar zijn.

1. Boschveld, een gemengde buurt

Boschveld is heel divers: jong, oud, gezinnen, alleenstaanden, tweepersoonshuishoudens, rijk, arm, mensen met een beperking, allochtonen, autochtonen. Veel verschillende bewonersgroepen leven in de

Paraplu 1: Boschveld, een gemengde buurt

- 1.1 Diversiteit in bewoners
- 1.2 Contacten tussen bewoners
- 1.3 Multiculturele buurt

buurt. Binnen deze paraplu hebben we de volgende onderwerpen benoemd:

1.1 Diversiteit in bewoners

Partijen zien de gemengde buurt als kracht van Boschveld. Concreet betekent dit dat in elk project wordt bekeken of en hoe de diversiteit en de netwerken behouden en versterkt kunnen worden.

Wat is hiervoor nodig?

- Divers aanbod van woningen en voorzieningen: divers en kwalitatief goed woningaanbod.
- Behoud en aantrekken gezinnen en ouderen.
- Geleidelijk vernieuwingsproces om zo de menselijke schaal vast te houden.
- Zo veel mogelijk behouden van mensen die in Boschveld willen blijven.
- Buurtmarketing: zichtbaar maken van positieve ontwikkelingen.

1.2 Contacten tussen bewoners

Bewoners in Boschveld voelen zich betrokken bij hun buurt en benadrukken het bestaan van de vele informele (bewoners)netwerken. Bewoners geven echter ook aan dat de sociale cohesie en de leefbaarheid de laatste jaren onder druk is komen te staan. De betrokken partijen willen de contacten en netwerken die er zijn, proberen te behouden en te versterken. Het is van belang om in de sociale samenhang te investeren. Bij fysieke ontwikkelingen moet goed gelet worden op de aansluiting tussen nieuw en bestaand (ook in sociaal opzicht).

Wat is hiervoor nodig?

- Koesteren van de sociale netwerken - georganiseerd en ongeorganiseerd - in de buurt.
- Aandacht voor (toenemende) spanningen tussen allochtonen onderling en met autochtonen.

- Creëren van ontmoetingsplekken in de wijk.
- Laat bewoners trots zijn op de identiteit van hun wijk.
- Oog hebben voor de bestaande en nieuwe sociale kracht.
- Nieuwe bewoners hartelijk welkom heten.
- Discussie voeren met instellingen en bewoners over normen en waarden.
- Nieuwe wet inburgering biedt kansen.

2. Boschveld, een zorgzame buurt

De zorgzame buurt heeft te maken met wonen-welzijn-zorg, opvangen van de vergrijzing, ontmoeting van mensen in de buurt, mantelzorg en vrijwilligerswerk, armoede en hulp aan huishoudens met problemen, met daarbij aandacht voor persoonlijke ontwikkeling.

Binnen deze paraplu hebben we de volgende onderwerpen benoemd:

Paraplu 2: Boschveld, een zorgzame buurt

- 2.1 Hulp aan huishoudens met problemen
- 2.2 Verhuizen vanwege sloop
- 2.3 Oud worden in Boschveld
- 2.4 Mensen met een beperking

2.1 Hulp aan huishoudens met problemen

De economische positie van een grote groep bewoners uit Boschveld is zorgelijk. Er is een toename van de armoedeproblematiek in de wijk, en de complexiteit van problemen in huishoudens wordt groter. Vaak grijpen de verschillende problemen ook in elkaar. De betrokken partijen willen dat bewoners zelf of met hulp problemen oplossen. Daarbij is het belangrijk dat bewoners zelf eigenaar blijven van het proces, dat de hulpverlening niet van bovenaf wordt gedropt, maar toegesneden op de vragen van die specifieke persoon (maatwerk).

Wat is hiervoor nodig?

- Laagdrempelig contact en daarachter een dijk van een netwerk.
- Informatie en advies via de wijkwinkel.
- De corporatie komt achter de voordeur: maak gebruik van deze contacten.
- Inzetten op het belang van de informele zorg.
- Bij de toewijzing van woningen in Boschveld wordt geen rekening gehouden met sociaal-economische factoren, zoals de hoogte van het inkomen of het hebben van werk. Kortom, iedereen kan in Boschveld komen wonen.
- Benutten van de aanwezige sociale kracht.
- Inzetten op sociale activering; aanspreken eigen verantwoordelijkheid.

2.2 Verhuizen vanwege sloop

Bij gedwongen verhuizingen vanwege de vernieuwing van Boschveld willen we inzetten op het beperken van onzekerheid en spanning die hiermee gepaard gaat. Tevens zetten we in op het behoud van de sociale kracht van individuen. Het verhuismoment grijpen we ook aan om andere individuele problematiek van bewoners aan te pakken.

Wat is hiervoor nodig?

- Begeleiding bij de verhuizing.
- Terugkeerrecht voor bewoners bij de vernieuwing van Boschveld.

2.3 Oud worden in Boschveld

De groep ouderen van 65+ is in Boschveld klein in vergelijking met heel 's-Hertogenbosch. De buurt heeft maar weinig mogelijkheden om mensen die ouder worden te binden. Er zijn weinig geschikte woningen noch voorzieningen. De betrokken partijen willen ervoor zorgen dat meer ouderen op een voor hen zo prettig mogelijke manier zelfstandig in Boschveld kunnen blijven of komen wonen, ook als er sprake is van een beperking.

Wat is hiervoor nodig?

- Woningen en voorzieningen voor ouderen centraal in de wijk.
- Zorg- en ouderenwoningen die inspelen op de verschillende culturele achtergronden van bewoners in Boschveld.
- Boschveld als pilot in het service- en dienstverleningsconcept van de werkgroep woonzorgvoorziening.
- Plekken voor ontmoeting, ontspanning en activiteiten voor ouderen in de wijk.

2.4 Mensen met een beperking

Er is een beperkt aantal woonzorgvoorzieningen voor mensen met een beperking. De betrokken partijen willen dat Boschveld een levensloopbestendige buurt is waarin een plek is voor mensen met een beperking. De inzet is dat mensen met een beperking zoveel mogelijk mee kunnen doen in de buurt.

Wat is hiervoor nodig?

- Nieuwbouw en herinrichting: inzetten op levensloopbestendig.
- Zorgvoorzieningen regelen vanuit de woonzorgzone.

3. Jong zijn in Boschveld

Er wonen veel kinderen en jongeren in Boschveld. Hoe geven we kinderen en jongeren ook in de toekomst een goede plek in de buurt? Binnen deze paraplu hebben we de volgende onderwerpen benoemd:

3.1 Kinderen in de buurt: veilig spelen, taal en opvoeding

Er zijn nogal wat kinderen met problemen in Boschveld. Zo blijkt dat de taalachterstand van een deel van de peuters (en hun ouders) groot is. Daarnaast is er steeds vaker sprake van opvoedingsonmacht. Dit uit zich

onder meer in intimidatiegedrag van soms nog jonge kinderen. Zorgwekkend is tevens het negatieve voorbeeldgedrag van criminele broers. In Boschveld zijn aardig wat voorzieningen voor kinderen: basisschool, peuterspeelzaal, kinderopvang, Buurthuis, De Wijkplaats, speelvoorzieningen. De betrokken partijen willen inzetten op het zoveel mogelijk voorkomen van taalachterstand en schooluitval bij kinderen. Daarnaast is het belangrijk om te investeren in het aanbod van voorzieningen voor kinderen in de buurt.

Wat is hiervoor nodig?

- Opzetten van een centrum voor jeugd en gezin.
- Geven van opvoedingsondersteuning aan ouders.
- Samenwerking realiseren binnen de Brede Bossche School (zie § 3.2).

Paraplu 3: Jong zijn in Boschveld

- 3.1 Kinderen in de buurt: veilig spelen, taal en opvoeding
- 3.2 Brede Bossche School 't Boschveld
- 3.3 Jongeren: plekken, opvoeding, school en overlast

- Een sluitende zorgstructuur voor 4-12-jarigen op stedelijk niveau.
- Investeren in kinderen met een (taal)achterstand.
- Een impuls voor de speelplekken in Boschveld.

3.2 't Boschveld: Brede Bossche School

Basisschool 't Boschveld is een zogenaamde 'zwarte school' met circa 150 leerlingen voornamelijk van allochtone afkomst. Sinds 2003 werken verschillende organisaties samen als Brede Bossche School (BBS). De betrokken partijen willen dat de brede school een functie krijgt voor zowel Boschveld als het Paleiskwartier. De school zou een afspiegeling moeten zijn van de buurt, zowel allochtone als autochtone kinderen moeten zich er thuis voelen. Kortom, echte buurtschool.

Wat is hiervoor nodig?

- Verdergaande samenwerking binnen de Brede Bossche School (BBS).
- Samenwerking tussen bewoners en het schoolteam is noodzakelijk.

3.3 Jongeren: plekken, opvoeding, school en overlast

Er is een grote groep kwetsbare jongeren in Boschveld. Er zijn veel vroegtijdige schoolverlaters, die weinig perspectief hebben op de arbeidsmarkt. Van een deel van deze groep jongeren ondervindt de buurt ook overlast. De betrokken partijen willen voorkomen dat deze groep jongeren afglijdt naar criminaliteit en op het 'rechte pad' blijft. Daarin zal geïnvesteerd moeten worden, door jongeren waar nodig te helpen met een goede startkwalificatie voor de arbeidsmarkt en door voldoende activiteiten en ontplooiingsmogelijkheden te bieden in de buurt.

Wat is hiervoor nodig?

- Realiseren van plekken voor en door jongeren
- Voorkomen van problemen en zo vroeg mogelijk bijsturen
- Ontwikkeling van jongeren stimuleren via opleiding en werk
- Harde aanpak van wangedrag onder jongeren

4 Boschveld, een actieve buurt

Boschveld is al een levendige buurt met, naast wonen, activiteiten op diverse plekken. Partijen willen dit behouden en versterken, zonder dat dit ten koste gaat van prettig wonen in de wijk. Binnen deze paraplu hebben we de volgende onderwerpen benoemd:

Paraplu 4: Boschveld, een actieve buurt

- 4.1 Recreatie, sport en cultuur als motor voor verbindingen
- 4.2 Winkels, bedrijven en mobiliteit
- 4.3 Een schone, hele en veilige buurt

4.1 Recreatie, sport en cultuur als motor voor verbindingen

In Boschveld is een aantal plekken voor vrije tijdsbesteding. Echter, over met name voorzieningen voor ouderen en jongeren zijn bewoners niet erg tevreden. Ook is het aantal m2 groen in Boschveld ver beneden het gemeentelijke gemiddelde. Boschveld kenmerkt zich door een levendig straatbeeld, overdag en in de avond. De betrokken partijen willen deze levendigheid in positieve zin versterken.

Wat is hiervoor nodig?

- Plekken om elkaar informeel te ontmoeten in de buurt.
- Ruimten voor activiteiten zichtbaar en gebundeld in de Brede Bossche School.
- Goed groen in de buurt.

4.2 Winkels, bedrijven en mobiliteit

Bedrijven zijn in Boschveld geconcentreerd op een aantal bedrijventerreinen. Winkels in het winkelcentrum (wat al jarenlang een probleemgebied is). Mobiliteit in Boschveld betreft het Openbaar Vervoer, en het gebruik van de auto (met de daarbij behorende parkeeroverlast). De betrokken partijen willen met name het winkelcentrum flink gaan aanpakken. Boschveld zien de partijen als een levendige stadsbuurt waarbij ook bedrijvigheid hoort. Deze leveren hun bijdrage aan de wijk economie en is dus ook belangrijk voor Boschveld. Tenslotte is bereikbaarheid van al deze voorzieningen en bedrijven van groot belang. Daar willen de partijen ook op inzetten.

Wat is hiervoor nodig?

- Een beter functionerend buurtwinkelcentrum
- Een geïntegreerde aanpak winkelcentrum en omgeving
- Kleinschalige bedrijvigheid is welkom in Boschveld
- Logische en veilige loop- en fietsroutes in Boschveld

4.3 Een schone, hele en veilige buurt

Op een aantal plekken is de woonomgeving in Boschveld verwaarloosd en voelen bewoners zich onveilig. Met de vernieuwing van Boschveld willen de betrokken partijen ook de woonomgeving flink opknappen. Investerings in openbaar groen en de kwaliteit van speelplekken is nodig. Een centrale plek of een plein in de wijk fungeert als ontmoetingsruimte. Tevens is het belangrijk om bewoners hierbij te betrekken; het aantal straatcontactpersonen zal worden uitgebreid.

Wat is hiervoor nodig?

- Zicht op en oplossen van problemen achter de voordeur: maak bewoners verantwoordelijk voor hun eigen woonomgeving.
- Versterken en verbreden van het bestaande handhavingsteam.
- Schoon, heel en veilig TIJDENS de herstructurering.
- Verbeteren van de woonomgeving.
- Een buurtbedrijf werkt aan het onderhoud van de wijk.

6. Colofon

Bewoners, gemeente en woningcorporaties werken samen aan het wijkplan voor de toekomst van Boschveld. Het wijkplan bestaat uit 2 onderdelen, een sociale en een stedenbouwkundige visie. Het wijkplan maakt deel uit van de heroriëntatie op de toekomst van Boschveld. In 2005 is voor deze heroriëntatie besloten, nadat het oorspronkelijke masterplan voor Boschveld van tafel is verdwenen.

Tijdens deze heroriëntatie is afgesproken om in werkgroepen aan de slag te gaan met plannen voor Boschveld:

- Algemeen:
 - Werkgroep communicatie
 - Coördinatie-overleg
 - Bestuurlijk 3 partijen overleg
- Werkgroep stedenbouw
 - Verdieping in deelwerkgroepen:
 - Eerste fase
 - winkelcentrum
- Werkgroep sociale visie
 - Verdieping in deelwerkgroepen
 - BBS
 - Woonzorg

Voorliggend stuk is gemaakt door de werkgroep sociale visie in opdracht van de gemeente 's-Hertogenbosch. De werkgroep bestaat uit bewoners, gemeente, welzijnsinstelling Divers, het pastoraal buurtwerk, de corporaties Brabant Wonen en Zayaz en bureau Companen.

In 2006 heeft de werkgroep met Prisma gegevens over de buurt op een rij gezet en geanalyseerd. Dit rapport, 'n veerkrachtig Boschveld, is de basis voor deze sociale visie. De analyse sluit af met 2 scenario's: 'gemengde buurt' en 'stadswijk'. Naar aanleiding van het rapport en discussie in breed verband, hebben partijen gekozen voor het scenario 'gemengde buurt'. Dat vormt de basis voor deze sociale visie.

Tijdens het opstellen van de visie heeft Companen namens de werkgroep gesproken met bewoners en werkers in Boschveld. Zo waren we te gast in het Boschveldoverleg (15-01-07), het Beraad van beroepskrachten (27-11-06), het Handhavingsteam (11-01-07), de Wijkwinkel (29-01-07), de kerngroep van het OKC (30-01-07), het Marokkaans Comité Boschveld (12-02-07), de Westhoek (08-03-07) en bij het bestuur van All in the Mix, de jongerenwerker en 10 jongeren uit Boschveld (27-02-07).

Op 14 maart 2007 presenteerde de werkgroep de concept sociale visie aan bewoners en werkers in Boschveld en konden mensen hun opmerkingen en suggesties geven. Deze zijn net als de gesprekken met (bewoners)netwerken weergegeven in de sociale visie in de gele kaders. De cartoons die deze avond van de presentaties en gesprekken zijn gemaakt door Esther Mosselman van Zwaarwater. De cartoons zijn gebruikt in deze sociale visie.

Als vervolg zal de werkgroep de sociale visie uitwerken in een plan van aanpak met een prioritering van de maatregelen. De trekker van een project of programma stelt vervolgens een plan op en voert dat uit. Daarin worden ook de indicatoren verder uitgewerkt. In de sociale visie zijn al indicatoren voorgesteld voor het meten van het effect van de voorgestelde maatregelen. De in de sociale visie genoemde indicatoren zijn in cijfers meetbaar. Niet alle beoogde resultaten zijn in getallen te meten. Daarom zal ook kwalitatief onderzoek nodig zijn. De termijn waarbinnen een doel bereikt kan worden verschilt per maatregel. Soms zal zelfs eerst sprake kunnen zijn van een verslechtering, voordat de verbetering zich inzet. Maar het doel is en blijft: de krachten bundelen voor een mooi en prettig leefbaar Boschveld.

Bijlage: Bouwstenen voor het fysieke spoor

Wat betekent de sociale visie voor het stedenbouwkundige plan voor Boschveld? De volgende spelregels hebben wij vanuit de sociale visie geformuleerd.

Boschveld, een gemengde buurt

- De diversiteit van de mensen in Boschveld zien we als een grote kwaliteit die we willen behouden en versterken. We zetten daarom in op een gemengd woning- en voorzieningenaanbod voor verschillende bewonersgroepen.
- We vragen speciale aandacht voor woningen en voorzieningen om ouderen en gezinnen te behouden en aan te trekken in de buurt.
- We willen de mensen die in Boschveld willen blijven wonen, graag behouden. Om het terugkeerrecht te gebruiken, moeten bewoners tijdig zicht hebben op een woning die bij hen past, wat betreft type en prijs. Gemeente en corporatie houden in het programma van de ingrepen (nieuwbouw, renovatie, onderhoud en verkoop van woningen) rekening met een deel bouwen voor de huidige bewoners. Het totale aantal woningen in de sociale sector willen we behouden.
- Meer ontmoetingsplekken in de wijk vinden we belangrijk, omdat ze de leefbaarheid en de betrokkenheid van mensen met elkaar en de buurt vergroten.
- De opzet van de buurt moet het gevoel van betrokkenheid stimuleren. Dus in het fysieke spoor letten op: veiligheid, ontmoetingsplekken, zicht vanuit woningen op speelplekken, straten en pleinen. Geen onoverzichtelijke plekken, geen anonieme achterkanten.

De zorgzame buurt

- Voorzieningen op het gebied van zorg zijn gekoppeld aan de woonzorgvoorziening die in Boschveld of in de nabijheid van Boschveld komt.
- De corporaties bouwen nieuwe woningen levensloopbestendig. Dat wil zeggen dat mensen zonder of met een beperking in de woningen kunnen wonen. Ook bij de herinrichting van het openbaar gebied houdt de gemeente rekening met het uitgangspunt van een levensloopbestendige buurt.
- Programma van de nieuwbouw, verbouw en verkoop van woningen maakt doorverhuizen in de buurt mogelijk. Dus prijs, type en tijdstip van oplevering van de woningen zijn gedeeltelijk afgestemd op de mensen die nu in Boschveld wonen.

Jong zijn in Boschveld

- Nieuwbouw Brede Bossche School en een goed doordacht programma van activiteiten en diensten dragen bij aan het imago van de school en aan de ontwikkeling van kinderen.
- Investeer op korte termijn al in betere en gevarieerde speelplekken in Boschveld.
- Voldoende betaalbare woningen (huur en koop) voor starters en jongeren.

De actieve buurt:

- Zorg- en welzijnsvoorzieningen bundelen in de Brede Bossche School (thema kinderen, jeugd, educatie, opvoeding, spel en sport) en de woonzorgvoorziening (thema volwassenen, onder wie senioren, en gezondheid).

- Op plekken waar op korte termijn niets ingrijpends gebeurt, al op korte termijn een kwalitatieve impuls aan de speelplekken geven.
- Opzetten van informele plekken voor en door jongeren.
- Kunst in de buurt door en met kunstenaars en bewoners uit Boschveld.
- Bij de vernieuwing van het winkelcentrum inzetten op een supermarkt als trekker en op het opknappen van de gebouwen en de omgeving.
- Veiligheid in en rondom het winkelcentrum en de uitstraling op de rest van Boschveld, blijft ook in de toekomst veel inzet van gemeente, politie, winkeliers, eigenaren en bewoners vragen.
- Behoud en versterken van de menging van wonen en bedrijven draagt bij aan een levendige buurt. Tot en met het niveau van werk- of atelierwoningen kan het combineren van functies worden ingezet.
- Houd met de opzet van de buurt rekening met een goede bereikbaarheid, met een nadruk op mobiliteit te voet, fiets of met openbaar vervoer.
- Aandacht voor schoon, heel en veilig tijdens de 'bouwput-periode' zelf. Ten tijde van de feitelijke uitverhuizing en bouwwerkzaamheden is extra inzet van partijen nodig in het schoon, heel en veilig houden van de buurt. We moeten voorkomen dat de leefbaarheid in de buurt achteruit holt.
- Parkeren is, gezien de ligging bij het station, de stad en stedelijke voorzieningen, een blijvend aandachtspunt.